

بررسی تحلیلی و توصیفی، ارزیابی مدل عملکرد طرح هدفمندی یارانه ها در ایران

فاطمه ثنایی اعلم^۱، علی کیانی^۲

^۱ دکترای مدیریت دولتی دانشگاه تهران جنوب.

^۲ دانشجوی کارشناس مدیریت دولتی دانشگاه تهران جنوب.

نام نویسنده مسئول:

فاطمه ثنایی اعلم

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۹/۱۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۱/۱۱

چکیده

امروزه شعار عدالت اجتماعی یکی از محوری ترین شعار دولت ها از جمله ایران محسوب می شود بر این اساس توزیع مناسب درآمد از جمله اولیتهای مهم این کشورها به حساب می آید و پرداخت یارانه یکی از سیاست های عملی برای این هدف می باشد. هدف از ارائه این مقاله، گردآوری و جمع بندی جامع، دقیق، علمی از عملکرد طرح هدفمندی یارانه ها در ایران از ابتدا تا کنون می باشد. از نظر روش پژوهش حاضر به طور عمده مبتنی بر شیوه اسنادی و بهره گیری از مطالعات انجام شده در این زمینه می باشد. با توجه به اینکه طرح هدفمندی یارانه به عنوان یک طرح ملی می باشد، تحقیقاتی در این زمینه های مختلف انجام شده است که در این پژوهش به صورت جامع، ابعاد آثار رفاهی و رضایت مردم، محیط زیست، میزان تسهیل امور جاری، سلامت کشور، میزان دسترسی مردم نسب به خدمات، میزان باور و اعتماد مردم، فرهنگی، اجتماعی و توسعه پایدار ناشی از اجرای طرح هدفمندی یارانه ها مورد بررسی قرار گرفت. همچنین ارزیابی مدل عملکرد طرح هدفمندی یارانه ها در ایران به صورت تحلیل توصیفی انجام شده است. که یافته ها این پژوهش به صورت کامل بیان و تحلیل شده است.

واژگان کلیدی: طرح هدفمندی یارانه ها، مدل ارزیابی عملکرد، تحلیلی و توصیفی، طرح ملی

مقدمه

یکی از جنجال برانگیزترین سیاست‌های اقتصادی در سال‌های پس از جنگ دوم جهانی و به‌ویژه از دهه ۱۹۷۰ میلادی به بعد پرداخت یارانه و تبعات آن بوده است. شعار حذف یا به اصطلاح هدفمندسازی یارانه‌ها که در دولت نهم مطرح شد، پس از یک وقفه نسبتاً طولانی در دولت دهم مجدداً مطرح شد و پس از تصویب در مجلس هشتم هم اکنون در حال اجراست. از طرفی مطالعات در دیگر نقاط جهان نشان داده است که هر گونه افزایش قیمت از جمله قیمت دارو که مهمترین آن‌ها بوده است عوارض و پیامدهایی را به دنبال داشته است که می‌تواند بر هزینه‌های ساختار دولتی اثرگذار باشد یارانه‌ها باید هدفمند باشد تا علاوه بر بهره‌مندی مستقیم و غیرمستقیم اقشار مختلف و حمایت اصولی از بخش، از هدر رفتن منابع و سرمایه‌های ملی جلوگیری به عمل آمده و موجبات توسعه پایدار کشاورزی را فراهم سازد (اندرس^۱، ۱۹۹۵). رشد سریع مصرف مواد نفتی و بطور کلی انرژی در کشور نیاز به اتخاذ تصمیمات مناسب در زمینه استفاده از منابع انرژی را ضروری می‌سازد، بدون شک ادامه روند فعلی مصرف انرژی در آینده‌های نزدیک موجب ایجاد مشکلات عدیده‌ای برای کشور خواهد شد، در میان منابع انرژی، تهیه و فراهم سازی فرآورده‌های نفتی به عنوان بخش مهمی از انرژی ثانویه مورد استفاده در بخش‌های مختلف اقتصادی کشور از اهمیت فراوانی برخوردار است (رازینی، ۱۳۸۹) نظام یارانه‌ها به تساوی در میان اقشار پردرآمد، متوسط و گروه‌های آسیب‌پذیر جامعه توزیع می‌گردد. از لحاظ اقتصادی یارانه‌ها به گونه عمده دو گروه بزرگ تولیدکنندگان و مصرف کنندگان را در برمی‌گیرند یارانه‌های تولیدی با هدف کاهش هزینه‌های تولید و حمایت از تولیدکنندگان پرداخت شده و شامل یارانه عوامل تولید و یارانه برای خریدهای تضمینی از سوی دولت می‌باشد، یارانه‌های مصرفی نیز شامل پرداخت‌هایی است که جهت ایجاد و تعدیل در توزیع درآمدها؛ تعدیل آثار ناشی از فشارهای بازار و تصحیح الگوی مصرفی کشور به سمت تشویق مصرف کالاهای تولید داخل به مصرف که از این رو پرداخت ما به التفاوت قیمت خرید و فروش کالاهای ضروری و اساسی مورد نیاز جامعه و جبران زیانکرد کالاهای مورد حمایت کنندگان پرداخت می‌گردد. امروزه در اغلب اقتصادهای جهان دولت‌ها به عنوان مکمل نهاد بازار جهت دستیابی به اهداف مشخص ناگذیر از دخالت در اقتصاد می‌باشند، درجه دخالت دولت در اقتصاد با توجه به نظام سیاسی و اقتصادی حاکم بر هر کشور متفاوت است در این میان یارانه یکی از ابزارهای مداخله در بازار با اهدافی همچون بهبود توزیع درآمد و... صورت می‌گیرد، اقتصاد ایران نیز از این قاعده مستثنی نیست و طی دهه‌های اخیر همواره از این ابزار برای دستیابی به اهداف گوناگون بهره گرفته است، حامل‌های انرژی بخش عمده‌ای از یارانه‌ها را در اقتصاد ایران به خود اختصاص داده و سهم آن در بودجه دولت همواره در حال افزایش بوده است، بر خلاف هزینه سنگین پرداخت یارانه‌ها در نظام فعلی اثر بخشی پرداخت‌ها به دلایلی همچون تحریف قیمت‌ها و ایجاد اختلال در ساز و کار بازار مطابق با اهداف مورد نظر آن نیست، به این دلیل هدفمندی یارانه‌ها همواره مورد توجه سیاست‌گذاران بوده است به گونه‌ای که در تمامی برنامه‌های توسعه پس از انقلاب به ویژه برنامه سوم و چهارم ضرورت اصلاح آن مد نظر بوده است، نظر به اهمیت موضوع لایحه هدفمندی یارانه‌ها به عنوان یکی از مهمترین محورهای طرح تحول اقتصادی از سوی دولت نهم مطرح و قانون آن در سال ۱۳۸۸ توسط مجلس شورای اسلامی به تصویب رسید. دولت برآن است تا با پیاده‌سازی قانون هدفمندی یارانه‌ها علاوه بر برقراری عدالت در جامعه مصرف یارانه‌های انرژی را ساماندهی کند، بر اساس ماده ۹۵ قانون مذکور دولت مکلف شده به منظور استقرار عدالت و ثبات اجتماعی، کاهش نابرابری‌های اجتماعی و اقتصادی، کاهش فاصله دهک‌های درآمدی و توزیع عادلانه درآمد در کشور و نیز کاهش فقر و محرومیت و توانمندسازی فقرا از طریق تخصیص کارآمد و هدفمند منابع تامین اجتماعی و یارانه‌های پرداختی، برنامه‌های جامع فقر زدایی و عدالت اجتماعی را با محورهای مشخص تهیه و به اجرا بگذارد و ظرف شش ماه پس از تصویب قانون فوق نسبت به بازنگری مقررات و همچنین تهیه لوایح برای تحقق سیاست‌های مشخص اقدام نماید، برای سال‌های بعدی برنامه بعدی تغییر در قیمت کالاها و خدمات مزبور طی لوایحی که حداکثر تا شهریور هر سال تقدیم می‌شود پیشنهاد و به تصویب مجلس شورای اسلامی می‌رسد. بررسی‌های انجام شده در کشورهای منتخب نشان می‌دهد که هر یک از این کشورها در ارتباط با اصلاح یارانه‌ها، متناسب با شرایط ویژه خود از شیوه‌های مختلف بهره جسته‌اند. غالب کشورها انتخاب خانوارهای فقیر را هدف قرار داده‌اند. در این رابطه از جمله می‌توان از آمریکا، هندوستان، برزیل و اردن نام

¹ anders

برد. همچنین بررسی های انجام شده نشان می دهد که دولت ها عموماً برنامه یارانه های قیمتی را بر پرداخت نقدی ترجیح داده اند. بنابراین این پژوهش به بررسی ارزیابی کارایی طرح هدفمندی یارانه ها به صورت توصیفی تحلیلی پرداخته می شود.

پیشینه تحقیق

رضایی پور و آقای خوندایی (۱۳۹۰) مقاله های تحت عنوان "اثر شوک های مخارج یارانه های دولت بر مصرف واقعی بخش خصوصی ایران" به بررسی روابط بلندمدت و کوتاه مدت بین مصرف واقعی بخش خصوصی و شوک های یارانه های موجود می پردازند. با توجه به نتایج به دست آمده آنها اظهار می دارند که در شرایط رکود-تورمی حال حاضر اقتصاد ایران ایجاد شوک های یارانه های منفی به طور قطع مصرف واقعی بخش خصوصی را در کوتاه مدت به شدت کاهش می دهد، زیرا میزان درآمد حقیقی افراد کاهش می یابد و باعث کاهش مصرف واقعی بخش خصوصی می شود، اما با توجه به سرعت تعدیل نسبتاً بالای به دست آمده از مدل جای امیدواری است که اثر این شوک ها در میان مدت رفع شود و مصرف واقعی بخش خصوصی به وضعیت تعادلی خود در بلندمدت نزدیک شود. صادقی، تقدیسی و کاووسی (۱۳۹۲) پژوهشی با عنوان «بررسی اثرات هدفمندی یارانه ها در بهبود رفاه اجتماعی روستاییان؛ مطالعه موردی: بخش دهدز شهرستان ایذه» انجام داده اند. یافته های این پژوهش حاکی از آن است که هدفمندسازی یارانه ها، در افزایش سطح درآمدها افزایش قدرت خرید، سطح کیفی زندگی مردم موثر بوده است. اما در زمینه دسترسی به امکانات بهداشتی، تغییر روند در مصرف انرژی (آب، گاز و...) تاثیر متوسط و اندکی داشته است. رجایی و همکاران (۱۳۹۶) به بررسی اجرای هدفمندی یارانه ها و سودآوری بانک ها پرداختند. اجرای هدفمندی یارانه ها به عنوان تحول بزرگ اقتصادی بازارهای مختلف اقتصادی را به صورت مستقیم و غیر مستقیم تحت تاثیر قرار داده است. بازار بانکی به عنوان وزنه سنگینی در بازار پول و بازوی اصلی اجرای هدفمندی یارانه ها در معرض اثرپذیری اجرای هدفمندی یارانه ها قرار دارد. در این پژوهش اثرپذیری ۱۶ بانک (خصوصی و دولتی) در بازه زمانی ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۴ از اجرای هدفمندی یارانه ها را، با استفاده از داده های تابلویی و مدل تلفیقی، مورد ارزیابی قرار می دهیم. بدین منظور اجرای هدفمندی یارانه ها را به عنوان متغیر کیفی وارد مدل کرده و برای توضیح سودآوری بانک ها از نرخ بازده داراییها بهره برده ایم و از متغیرهای کنترلی چون اندازه بانک، نسبت حقوق صاحبان سهام به دارایی، نسبت وام به سپرده، نسبت کل سپرده به کل دارایی به عنوان متغیرهای اثرگذار داخلی بانک و تولید ناخالص داخلی، نرخ تورم و نرخ ارز به عنوان متغیرهای کلان اقتصادی در نظر گرفته ایم. نتایج پژوهش نشان می دهد که اجرای هدفمندی یارانه ها از کانال نرخ تورم موجب سودآوری بانک ها شده است و از کانال نرخ ارز و تولید ناخالص داخلی، اثر منفی بر سودآوری بانک ها داشته است و برآیند این دو اثر نشان می دهد که اجرای هدفمندی یارانه ها موجب سودآوری بانک ها شده است. تجریشی و همکاران (۱۳۹۷) به بررسی مطالعه تطبیقی مقیاس معادل خانوارهای شهری ایران قبل و بعد از اجرای طرح هدفمندی یارانه ها پرداختند. الگوی مخارج میان خانوارها به دلیل تفاوت در شرایط اقتصادی آن ها و اندازه و ترکیب خانوارها، متفاوت است. بنابراین، تغییرات در قیمت های کالاها طی زمان، اثرات متفاوتی را بر خانوارها خواهد گذاشت. مقیاس معادل شاخصی است که امکان مقایسه های رفاهی و اندازه گیری های فقر و نابرابری را در میان خانوارهای ناهمگن با در نظر گرفتن خصوصیات جمعیتی خانوارها و صرفه های مقیاس مصرفی در خانوار فراهم می کند. همچنین اجرای سیاست هدفمندسازی یارانه ها در ایران که باعث ایجاد تغییرات قیمتی قابل توجه در سال های اخیر شده است، مقیاس معادل خانوارهای ایرانی را تحت تاثیر قرار داده است. در این پژوهش با به کارگیری مقیاس گذاری قیمتی و سیستم تقاضای تقریباً ایده آل درجه دوم مقیاس معادل خانوارهای شهری ایران با استفاده از داده های هزینه و درآمد خانوارهای شهری برای سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۱ از روش رگرسیون های به ظاهر نامرتبب غیرخطی مورد برآورد قرار گرفت و تغییرات هزینه ی نسبی هر کودک نسبت به یک بزرگسال در خانوار شهری اندازه گیری شد. نتایج دلالت بر آن دارد که هزینه نسبی یک کودک در خانوار شهری برای سال های ۱۳۸۷، ۱۳۸۸ و ۱۳۸۹ معادل با ۱۳ درصد هزینه یک بزرگسال است و تاثیر هدفمندی یارانه ها بر مقیاس معادل، منفی و معنی دار است. خانی (۱۳۹۷) به بررسی هدفمندی یارانه ها تاثیر آن بر اقتصاد مقاومتی در ایران پرداخت. با ظهور انقلاب اسلامی، شکل جدیدی از حکومت در دنیا پدیدار شد که بنای سازگاری با قطب قدرت استکبار را نداشته و به مبارزه با استکبار پرداخت ظهور چنین حکومتی آن هم در منطقه خاورمیانه

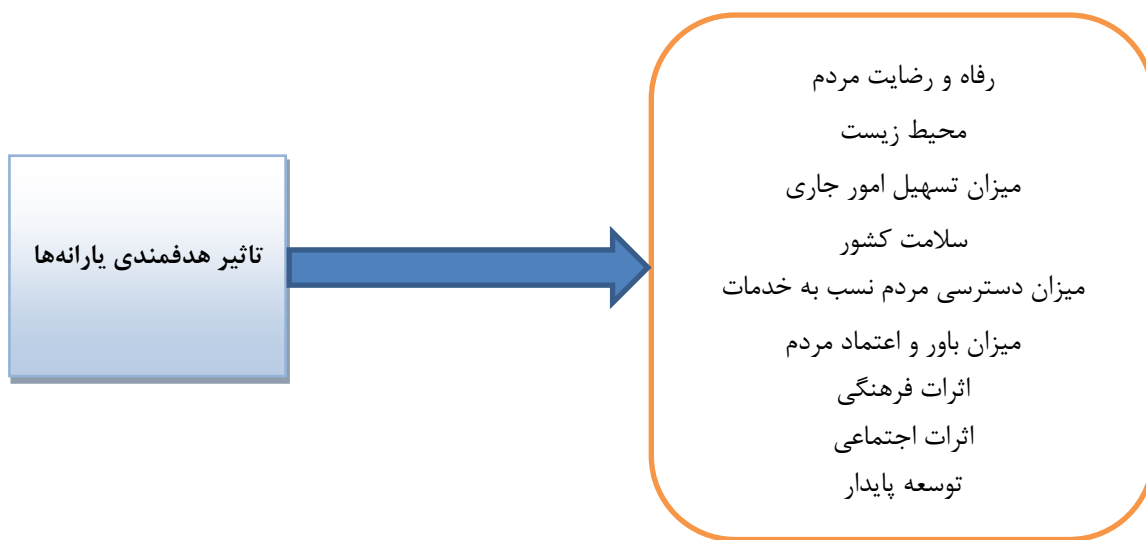
که از لحاظ اقتصادی ژئوپلیتیکی دارایی اهمیت بسیار زیاد است، باعث شد که نظام استکبار جهانی با تمام قوا به مبارزه با انقلاب برخیزد. با پایان یافتن جنگ عدم پیروزی استکبار در زمینه های نظامی، تهاجمات به عرصه های دیگر کشیده شد. یکی از این عرصه ها که خصوصاً در سال های اخیر با تهاجمات گسترده همراه بوده است، عرصه اقتصادی است. بنابراین خود انقلاب اسلامی مکلف به نوآوری نظریه پردازی الگو سازی در عرصه های جدید اقتصادی است. هر کشوری که علم استکبار ستیزی را برپا کند، نیازمند چنین الگوهایی است. یکی از این مفاهیم اقتصاد مقاومتی است قانون هدفمند کردن یارانه ها در زمستان ۱۳۸۷ به صورت لایحه از سوی دولت نهم جمهوری اسلامی ایران ارایه شد پس از مدت ها کش قوس، با اعمال تغییراتی به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. این لایحه قسمتی از طرح تحول اقتصادی می باشد که دولت احمدی نژاد آن را مطرح کرده است. در تاریخ ۲۷ آذر ۱۳۸۹، محمود احمدی نژاد، رئیس جمهوری ایران با حضور در تلویزیون دولتی ایران، آغاز اجرای قانون هدفمند کردن یارانه ها را رسماً اعلام کرد. او گفت که از صبح روز ۲۸ آذر، حامل های انرژی، آب نان در سراسر ایران با بهای جدید ارایه خواهند شد. دانشمند (۱۳۹۸) به بررسی اثرات طرح هدفمندی یارانه ها بر معیشت مردم پرداخت. یکی از این سیاست های توزیع مجدد پرداخت یارانه است که بعنوان ابزار مهم حمایت دولت ها برای گروه های خاص جامعه طراحی می شود. طرح هدفمند کردن یارانه ها مهمترین و چالش برانگیزترین بخش از طرح تحولات اقتصادی است که بیش از سایر حوزه ها مورد توجه محافل کارشناسی و سیاست گذاری دولت قرار گرفته است. به روش فراتحلیل دریافتیم که به دلیل فاصله از توزیع یارانه هدفمند شاهد وجود رانت، کاهش رشد اقتصادی، تحریف قیمت ها و اتلاف منابع هستیم و در صورت حذف یارانه ها، مقدار نسبی ضرر و زیان برای دهک های فقیر بسیار شدیدتر است. شاهویرن و باقرزاده (۱۳۹۹) به بررسی پیامدهای سوء مدیریت و تأثیر آن روی تورم و بی ثباتی بازار از زمان اجرای طرح هدفمندی یارانه ها پرداختند. با توجه به آثار تورم و بی ثباتی بازار ارز بر کاهش رفاه خانوارها و اثرگذاری آن بر تولید و سرمایه گذاری شناسایی عوامل اثرگذار بر آن به منظور تنظیم برنامه های مهار تورم و دستیابی به ثبات قیمت ها ضروری است، بنابراین در این مقاله پس از ارائه مبانی نظری و بررسی مطالعات مختلف با استفاده از تحلیل آماری دوره (۱۳۹۱-۱۳۸۹) و نیز مدل ساختاری VAR به بررسی تأثیر عوامل اثرگذار بر تورم در ایران پرداخته شده است. بر اساس نتایج این مطالعه، تورم در ایران به ویژه سال های (۱۳۹۱-۱۳۸۹) صرفاً مربوط به عامل نقدینگی مربوط نیست و نقش سایر عوامل مانند اصلاحات قیمتی در قالب برنامه هدفمندسازی یارانه ها، اختلاس های میلیاردی، سوء مدیریت و افزایش نرخ ارز بسیار مهم است. نتایج برآورد مدل بلند مدت نیز نشان می دهد که افزایش در حجم پول، نرخ ارز و تورم تولید کننده به میزان ۱۰ درصد موجب افزایش سطح عمومی قیمت ها به ترتیب حدود ۸/۳، ۵/۳ و ۷/۲ درصد می شود. همچنین، تولید ناخالص داخلی در بلند مدت اثر معناداری بر سطح قیمت ها نداشته است و می تواند نشان دهنده عمودی بودن منحنی فیلیپس در بلند مدت باشد. مایکل کومن (۱۹۸۵) به بررسی اثر افزایش قیمت چهار حامل انرژی شامل برق، گاز، نفت و زغال سنگ روی مخارج خانواده با استفاده از جدول داده - ستانده برای کشور انگلستان در دوره ۱۹۷۰-۱۹۸۱ پرداخته است. یافته های وی نشان می دهد که افزایش قیمت حامل ها در این دوره (که به طور متوسط برابر ۲۶ درصد بود) باعث افزایش مخارج خانواده ها به میزان ۵۰ درصد شده است (به نقل از شاهمرادی و همکاران، ۱۳۸۹:۶). هنری یاکوبسن (۲۰۰۷) به بررسی آثار افزایش قیمت گاز بر روی تولید و مصرف کشور مالزی پرداخته است بر اساس یافته های وی که در قالب مدل داده ستانده صورت گرفته است، افزایش قیمت گاز تا ۲۰۰ درصد، سطح عمومی قیمت ها را به میزان ۰/۹۴ درصد افزایش می دهد که این امر بیشترین تأثیر را در مخارج مصرفی مردم با افزایش ۱/۸۲ درصد دارد. کمترین تأثیر این سیاست نیز کاهش ۰/۸۲ درصد در صادرات این کشور است. ژانگ و همکاران (۲۰۱۴) با عنوان ارتباطات سیاسی یارانه های دولتی و عملکرد مالی شرکت های تولید کننده انرژی باد و خورشید ای بیان می کنند که یارانه های دولتی در بلند مدت و کوتاه مدت اثرات مثبتی بر عملکرد مالی شرکت های تولیدی انرژی باد داشته است در مطالعه آنها هر دو متغیر کلیدی یارانه های دولتی و اصطلاح تعامل یارانه و همچنین ارتباط های سیاسی اثرات معنی داری بر عملکرد مالی شرکت های تولید انرژی خورشیدی ندارد. چو و همکاران (۲۰۱۸) به بررسی یارانه های دولتی موازنه اقتصادی چین، هزینه بدهی و عملکرد شرکت پرداختند. چین سیاست موازنه اقتصادی را با پرداخت یارانه های عظیم دولتی برای شرکت های چینی اجرا نموده است. با استفاده از داده های یارانه تجمیعی دستی برای شرکت های ثبت شده چینی، ما درمی یابیم که شرکت هایی که دارای هزینه های بدهی کمتری هستند یارانه های بیشتری

را دریافت می کنند. با این حال، چنین شرکت هایی از داشتن عملکرد مالی برجسته محروم هستند. در عوض، شرکت هایی که دارای یارانه های بیشتری هستند تمایل به گرفتن کارمندان بیشتری هم دارند، که عملکرد اجتماعی بالاتر را اثبات می کند. این نتایج در اصل از یارانه هایی بدست آمده است که مبتنی بر مالیات نیستند. در کل، نتایج ما نشان می دهد که دولت چین از یارانه های بدون مالیات برای رسیدن به اهداف سیاست اجتماعی خود با هزینه و سود اوری شرکت استفاده می کند. هائیان و همکاران (۲۰۱۸) به بررسی نقش مدیریت درآمد رو به پایین و روابط سیاسی در دریافت یارانه های دولتی و قیمت گذاری بازاری یارانه ها پرداختند. با استفاده از داده های یارانه ای جمع آوری شده از شرکت های لیست شده در چین طی دوره ۲۰۰۴-۲۰۱۴، نتایج نشان می دهد ارتباط معناداری مثبتی بین مدیریت درآمد رو به پایین و دریافت یارانه های دولتی وجود دارد. نتایج همچنین نشان می دهد که روابط سیاسی یک شرکت برای تامین یارانه برای فعالان ضعیف مناسب بوده، اما برای فعالان قوی، مناسب نیست. تجزیه و تحلیل قیمت گذاری بازاری نشان می دهد که بازارهای سهام به طور کلی یارانه ها را با ارزش مثبت ارزیابی می کنند، اما این تأثیر در شرکت هایی که مدیریت درآمد رو به پایین دارند، بهبود می یابد. هیچ تفاوت مشخصی بین قیمت گذاری بازاری یارانه های دریافت شده توسط شرکت های دارای ارتباطات سیاسی و شرکت های بدون روابط سیاسی مشاهده نمی شود.

روش انجام پژوهش

پژوهش حاضر از نوع پژوهش های توصیفی و تحلیلی است. هدف مطالعه کنونی ارزیابی ابعاد و مدل عملکرد طرح هدفمندی یارانه ها در ایران است. با توجه به مطالعات گذشته و آمار موجود به بررسی هدف این پژوهش پرداخته شده است.

مدل مفهومی پژوهش

آثار رفاهی و رضایت مردم از سیاست های طرح هدفمندی یارانه ها

با توجه به اجرای طرح هدفمندی یارانه به طور کلی نوعی کمک مالی یا نوعی انتقال منابع اقتصادی دولت به خریداران و فروشندگان کالا و خدمات می باشد. و همین امر می تواند راه های انتقال درآمد به گروه های کم درآمد جامعه است که دارای سابقه طولانی است (کلمنتس و همکاران^۲، ۱۹۹۵). اهداف دولت: بر این اساس پنج نوع یارانه از هم تفکیک می شود.

² Clements et al

۱- یارانه اقتصادی؛ ۲- یارانه توسعه‌ای؛ ۳- یارانه اجتماعی؛ ۴- یارانه سیاسی؛ ۵- یارانه فرهنگی.

همچنین طبقه‌بندی یارانه بر اساس انعکاس هزینه‌های آن را بر این اساس دو نوع یارانه پنهان و آشکار از هم تفکیک می‌شود. در مورد هر کالایی که دولت با پرداخت مبلغی از بودجه خود باعث شود که قیمت آن کالا کمتر از قیمت تمام شده خود در بازار عرضه گردد، یارانه آشکار پرداخت گردیده است. در حالی که یارانه پنهان به نوعی از یارانه اطلاق می‌گردد که به نحوی از انحاء موجب ایجاد هزینه یا محرومیت از کسب درآمد برای دولت می‌باشد و در بودجه دولت و حساب‌های ملی کشور ثبت نمی‌شود، مانند یارانه تخصیصی به برخی از کالاها و خدمات اساسی که عرضه آنها زیر قیمت تمام شده توسط بنگاه‌های دولتی صورت می‌گیرد بنابراین با توجه به شیوه‌های اعمال یارانه روش‌های پرداخت یارانه در بخش مصرف عمده‌تاً شامل موارد زیر می‌باشد. (۱) شیوه نقدی، (۲) شیوه کالایی، (۳) شیوه همگانی قیمتی، و (۴) شیوه کالابری است.

بنابراین به این صورت یارانه به درستی به فقرا و افراد کم درآمد توزیع می‌گردد. ولی معیایی را به همراه دارد که موجب ۱- منجر به بالا رفتن توقع در جامعه شده و اصلاح آینده یارانه را با مقاومت مواجه می‌سازد؛ ۲- موجب افزایش نقدینگی و بالا رفتن قیمت کالاهای یارانه‌های شده که این اثرات توزیع درآمد را به ضرر طبقه‌های آسیب‌پذیر (گروه‌های هدف) تغییر می‌دهد؛ ۳- این سیستم نیازمند اطلاعات وسیع و جامعی است که دسترسی به آن ساده نیست. با توجه به تحقیق رنجبر و همکاران (۱۳۹۳) که به بررسی تاثیر هدفمندی یارانه‌ها بر تغییرات معادل رفاه مصرف کننده در ایران پرداختند. با اجرای طرح هدفمندی یارانه‌ها قیمت‌ها افزایش یافته اند به دنبال آن امکان تغییر در رفاه نسبی در ترکیب مخارج مصرف کننده و رفتار تقاضای بلند مدت خواهد داشت با توجه به اینکه در بلند مدت امکان تحول در فناوری تولید وجود دارد آثار طرح هدفمندی یارانه‌ها به مرور ظاهر خواهد شد اجرای این قانون در بردارنده تبعات قابل توجهی در کدام مدت برای اقتصاد خواهد بود. بنابراین دولت به منظور جبران رفاه مردم در این دوره هزینه ای را متهم می‌شود و از شناخته رفتار تقاضای مصرف کنندگان در کشور و آثار قیمتی و درآمدی حاصل از آن بر این رفتار را با مقایسه مقدار مخارج پرداخت یارانه از سوی دولت و تغییرات معادل مصرف کنندگان برای مطلوبیت خانواده و عوامل اقتصادی حائز اهمیت است. همچنین با توجه به تغییرات معادل مصرف کنندگان برای هر سال در هر دو میزان رشد تولید ناخالص داخلی در ۳ درصد و ۸ درصد با افزایش تورم روند کاهنده دارد که در صورت وجود مازاد رفاه اثر سیاست هدفمندی با افزایش تورم تمایل به پرداخت مصرف کنندگان کاهش پیدا می‌کند و در صورتی که ایجاد زیان رفاهی در اثر انجام سیاست تمایل به پرداخت مصرف کننده افزایش می‌یابد. تغییرات معادل مصرف کننده در هر دو میزان تورم ۱۰ و ۲۰ درصد در دولت زمان فزاینده است که دولت در برنامه ۱۰ درصد تا می‌تواند به جای پرداخت به مصرف کننده به دلیل ایجاد در شرایط مازاد رفاهی برای افراد از او مبالغی را دریافت کند این مبالغ در طول زمان افزایش می‌یابند و در تورم ۲۰ درصد می‌تواند مقادیر پرداختی خود به مصرف کننده را کاهش دهد در حالی که در تورم ۳۰ درصد و بالاتر تغییرات معادل مصرف کننده در طول زمان کاهنده است یعنی دولت باید در طول زمان مبالغ بیشتری جهت جبران رفاهی به مصرف کننده پرداخت کند. با توجه به مقایسه تغییرات معادل افراد پیش و بعد از دریافت یارانه‌ها در هر دو سناریو مربوط به میزان رشد تولید ناخالص داخلی و در سطح تورمی ۲۰ درصد تا ۷۰ درصد می‌توان نتیجه گرفت که سیاست‌گذاران با پرداخت یارانه سرانه درآمد جاری مصرف کنندگان را افزایش می‌دهد و وضعیت هر فرد بهبود می‌یابد ولی این مقدار نمی‌تواند به طور کامل زیان هر فرد را جبران کند پرداخت ماهانه ۴۵۵۰۰۰ ریال به هر فرد هر چند وضعیت رفاه مصرف کننده را در کشور بهبود می‌بخشد ولی این مقدار تنها در تورم ۱۰ درصد و میزان رشد متوسط سالیانه تولید ناخالص داخلی ۳ و ۸ درصد به ترتیب در سال‌های ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰ توانسته است علامت تغییرات معادله را از منفی به مثبت تغییر دهد ضمن آنکه تغییر معنی دار نمی‌باشد با توجه به مقایسه تغییرات معادله افراد در میزان تورم ۱۰ درصد الی ۷۰ درصد در هر دو میزان رشد تولید ناخالص داخلی ۸ درصد و ۳ درصد پیشنهاد می‌شود سیاست‌گذاران همگام با شناسایی گروه‌های هدف و توزیع یارانه در بین آنها کاهش و کنترل تورم با هدف میزان تورم ۱۰ درصدی را در اولویت قرار دهند و به گونه‌ای برنامه‌ریزی کنند که با افزایش هزینه‌های عمرانی و زیربنایی و تولید ناخالص داخلی افزایش یابد و به ۸ درصد برسد در این صورت علاوه بر اینکه مصرف کنندگان رفای نسبی بیشتری را حاصل می‌کنند به موازات آن ظرفیت اقتصادی جامعه توسعه یافته، توسعه ظرفیت اقتصادی به نوبه خود باعث افزایش ظرفیت مالی جامعه نیز می‌شود دولت از طریق تحصیل درآمدهای اضافی می‌تواند به تدریج

دخل و خرج خود را متوازن تر کند و ثبات اقتصادی حاصل شود با مقایسه تغییرات معادل افراد پیش از دریافت یارانه ها در هر دو میزان رشد تولید ناخالص داخلی ۳ و ۸ درصد مشاهده می شود که در سال هایی که تغییرات معادله افراد منفی است کاهش رفاه نسبی مصرف کنندگان در میزان رشد تولید ناخالص داخلی ۸ درصد بیشتر از میزان رشد ۳ درصد خواهد بود به این ترتیب در سال هایی که تغییرات معادل افراد مثبت است در میزان رشد ۸ درصد افزایش رفاه نسبی بزرگتری را تجربه می کند بنابراین ضمن تلاش برای دستیابی به میزان تورم یک رقمی و حمایت از ساختار تولیدات داخلی پرداخت یارانه به گروه هدف پیشنهاد می شود. این طرح حرکتی در جهت اصلاح نسبی قیمت ها بوده و تلاش دارد برخی انحراف منابع را اصلاح نماید، همچنین باعث استفاده بهینه از حامل های سوخت گردیده و از اسراف سوخت جلوگیری و به بهینه شدن و رقابتی شدن تولید کشور کمک می نماید. ناگفته پیداست که هر سیاست اجتماعی و اقتصادی که در جامعه اجرا می شود تمام خانواده ها را تحت تأثیر قرار داده و بر کم و کیف رفاه خانواده اثر گذار می باشد. طرح هدفمند نمودن یارانه ها نیز علاوه بر آثار اقتصادی آثار اجتماعی نیز بر نهادهای جامعه از جمله خانواده خواهد داشت. گروه هدف در برنامه هدفمند کردن یارانه ها خانواده های ایرانی می باشند که مطابق اهداف این برنامه تحت تأثیر مستقیم اجرایی شدن آن هستند. این طرح مدعی است که سطح زندگی و رفاه اجتماعی-اقتصادی را ارتقا خواهد داد. از آنجاییکه طرح هدفمند کردن یارانه ها از مهمترین بخش های طرح تحول اقتصادی ایران می باشد بدون شک تغییرات عظیمی بر ساختار اقتصادی و اجتماعی در سطح خرد و کلان خواهد داشت، از این رو شناخت پیامدهای اقتصادی اجتماعی طرح هدفمند کردن یارانه ها از آنجایی که می تواند تأثیرات شگرفی بر آحاد مردم و خانوارهای ایرانی داشته باشد ضروری به نظر می رسد. علاوه بر این، نگاه واقعگرایانه و ارزیابی تأثیرات اجتماعی و اقتصادی طرح هدفمند کردن یارانه ها مسئولان امر را در راستای دستیابی به اهداف اجرایی طرح یاری خواهد رساند. از آنجایی که هدف اصلی طرح تحول اقتصادی جلب رضایت مردم و ایجاد رفاه بیشتر برای خانوارهای ایرانی بوده است که با توجه به تحقیق منصورفر و خلیلی (۱۳۹۳) که بررسی سنجش رضایتمندی مردم از طرح هدفمندی یارانه ها بر مبنای اهداف دولت پرداختند. پس از آزمون های انجام شده نتایج بیانگر این می باشد که نتایج حاصل بیانگر این است که از دیدگاه مردم شهرستان ارومیه (نمونه تحقیق) دولت به اهداف مطرح در متن طرح تحول اقتصادی در زمینه اجرای طرح هدفمندی یارانه ها دست نیافته است. و مردم از اجرای طرح هدفمندی یارانه ها رضایت ندارند. همچنین با توجه به تحقیق ترکرانی و همکاران (۱۳۹۶) که بیان نمودند اجرای طرح هدفمندی یارانه بر: گرایش به صرفه جویی در خانواده ها، انسجام اجتماعی خانواده، توانمندی زنان و میزان مصرف آب و برق و گاز خانواده تأثیر مثبتی داشته است و همچنین این طرح بر: قدرت خرید خانواده، گرایش به پس انداز، کاهش احساس نابرابری اجتماعی، توجه به موضوعات درمانی، فرهنگی، آموزشی و خوراکی در سبد هزینه خانواده و میزان مسافرت خانواده تأثیر منفی داشته است. در حدود نیمی از افراد جامعه بیان کرده اند که یارانه دریافتی را صرف افزایش قیمت مواد غذایی و قبض آب و برق و گاز می نمایند. بحث میزان رضایت خانواده ها از این طرح در حد متوسطی می باشد. داده ها حاکی از نارضایتی طبقه متوسط و بالای جامعه از این طرح و رضایت طبقه پایین جامعه می باشد. به طور کلی می توان گفت اجرای قانون هدفمندی یارانه ها در جامعه مورد بررسی به اهدافش (بسط عدالت اجتماعی و...) برسد.

میزان تاثیر طرح هدفمندی یارانه ها بر محیط زیست:

یکی از موارد بسیار مهم توجه به محیط زیست در کشور می باشد که در اجرای این طرح به این موضوع هم توجه شده است. در گذشته در راستای هدفمندسازی یارانه انرژی در لهستان بخشی از برنامه اصلاحات اقتصادی پس از فروپاشی نظام سوسیالیستی را تشکیل می داد که موفقترین برنامه در گروه کشورهای بلوک شرق بود. بر اساس بسته مذکور، پرداخت یارانه صنایع به روش شوک درمانی قطع شد. انضباط مالی دولت تحت کنترل شدید قرار گرفت، رشد تورمی دستمزدها متوقف و نرخ بهره افزایش یافت. با حمایت صندوق بین المللی پول، پول ملی تضعیف شد و برنامه خصوصی سازی به همراه آزادسازی قیمت ها اجرا شد. همچنین قوانین تجارت خارجی به منظور تسهیل صادرات و جذب سرمایه گذاری خارجی اصلاح شد. با ایجاد فرصت های شغلی این بخش در سال ۱۹۹۲ نرخ بیکاری کشور کاهش یافت. کشور بلغارستان قبل از

ایجاد اصلاحات اقتصادی برای حمایت از خانوارهای کم درآمد و تولیدکنندگان از بخش انرژی حمایت می کرد. دولت فرآیند اصلاح را با دو مکانیسم همراه نموده: اول، افزایش یارانه انرژی در زمستان و دوم، ایجاد سیستم دوگانه قیمت گذاری که به موجب آن تعرفه یارانه های برای یک سطح معینی از مصرف ادامه یابد و تعرفه بیشتر برای سطوح بالاتر مصرف به کار رود. همچنین در دولت اندونزی از اختصاص یارانه مستقیم به فرآورده های نفتی برای حمایت از اقشار کم درآمد و خانوارهای فقیر استفاده کرده اما این سبب زیان های اقتصادی و زیست محیطی شده است. بازنگری دولت در پرداخت یارانه به فرآورده های نفتی باعث افزایش درآمدهای ارزی و کاهش آسیب های زیست محیطی می شود. بنابراین با توجه به مثال های بالا مشخص می گردد که به اجرای درست طرح هدفمندی یارانه ها می توان بر محیط زیست تاثیر بسزای داشته باشد. همچنین با توجه به تحقیق جبل عاملی و گودرزی (۱۳۹۲) تاثیر هدفمندی یارانه بر میزان تقاضای آب مصرفی شهری در قم را بررسی کردند در این راستا اجرای یک راهبرد توسط یک نهاد آبی به منظور رسیدن به اهدافی از قبیل کارایی اقتصادی، توسعه اجتماعی، حفاظت از محیط زیست و پایداری منابع مدیریت تقاضا را تشکیل می دهد. یکی از ابعاد خیلی مهم در برآورد تقاضای آب، شناسایی عوامل موثر بر تقاضا و بهینه سازی مصرف آب می باشد. از آنجا که کشور ما در کمربند خشک جهان واقع شده و میزان متوسط بارندگی آن یک سوم متوسط جهانی است از اینرو برنامه ریزی در جهت کاهش وابستگی کشور به آب با بهینه کردن مصرف آب از طریق مدیریت تقاضای آب امکان پذیر خواهد بود. و از محیط زیست کشور به خوبی محافظت می گردد.

میزان تسهیل امور جاری با اجرای طرح هدفمندی یارانه ها در ایران

در کشور ما اجرای قانون هدفمندی یارانه ها در ۲۸ آذر ماه سال جاری (۱۳۸۹) آغاز گردید. در واقع چارچوب کلی اجرای این قانون همانطور که اشاره گردید به طرح تحول اقتصادی باز می گردد. طرح تحول یک برنامه اصلاح ساختاری است که به آسیب شناسی اقتصاد ایران می پردازد. هدفمندی یارانه ها مهمترین محور طرح تحول اقتصادی بوده است و یکی از موضوعات اساسی در طرح هدفمندی یارانه ها، شناسایی گروه های هدف و چگونگی نحوه بازتوزیع منابع مالی حاصل از اصلاح قیمت ها می باشد. براساس مطالعات انجام شده همانطور که ذکر گردید روش های مختلفی در خصوص شناسایی گروه های هدف و نحوه باز توزیع منابع وجود دارد. در عمل یک روش بدون نقص برای هدفمندی وجود ندارد. در راستای تسهیل شدن امور جاری در خصوص توزیع منابع آزاد شده از اصلاح قیمت حامل های انرژی و کالاهای مشمول هدفمندی، تأکید مسئولان به روش نقدی باز توزیع می باشد. در واقع این روش نسبت به سایر روش های ارائه خدمات اجتماعی مناسبتر تشخیص داده شده است. بهره مندی خانوارها از یارانه ها در طرح هدفمندی به صورت پرداخت یکسان می باشد و از یک منظر پرداخت یکسان به معنای بهبود توزیع درآمد و مبتنی بر عدالت است. از منظر دیگر با توجه به اطلاعات اقتصادی که از خانوارها بدست آمده است دهک های درآمدی ۱ تا ۷ بیش از ۳ دهک دیگر استحقاق دریافت یارانه را دارند. آنچه مسلم است با گذشت چند وقت از اجرای طرح هدفمندی با توجه به اخبار و اطلاعات منتشر شده از سوی مسئولین همکاری آحاد جامعه در اجرای هدفمندی مورد توجه بوده است. بهبود نسبی در کاهش مصرف انرژی از جمله کاهش مصرف ۲۰ درصدی انرژی و آب در دو ماهه اول اجرای طرح، کاهش قاچاق سوخت، ثبات در قیمت مسکن و اجاره بها، رونق نسبی در بازار سهام ناشی از اعتماد عمومی به بورس و... در طی مدت کوتاه اجرای طرح مورد توجه بوده است. همین امر باعث تسهیل شدن امور جاری کشور گردیده شده است.

میزان تاثیر اجرای طرح هدفمندی یارانه ها بر سلامت کشور:

زندگی در مناطق روستایی باعث می شود تا افراد دسترسی کمتری به خدمات اجتماعی و اقتصادی داشته باشند. از این رو، آرمان اصلی برنامه ها و پروژه های توسعه روستایی، بهبود کیفیت زندگی کسانی است که در این مناطق زندگی می کنند. قانون هدفمندی یارانه ها نیز که با رویکرد برقراری عدالت و رفاه اجتماعی و به منظور ارتقای سطح کیفیت زندگی و اعطای منابع مالی بیشتر به قشر ضعیف جامعه به مرحله اجرا در آمد، پیامدهای گوناگونی را به همراه داشت. که با توجه به تحقیق

احمدی و همکاران (۱۳۹۵) که به بررسی اثرات اقتصادی و اجتماعی قانون هدفمند کردن یارانه‌ها بر کیفیت زندگی خانوارهای روستایی شهرستان ارومیه پرداختند. امروزه بیشتر محققان، توسعه روستایی را فرآیندی می‌دانند که خروجی آن باید بهبود کیفیت زندگی ساکنان نواحی روستایی باشد. از پیامدهای مثبت اجرای این قانون در مناطق روستایی این شهرستان می‌توان به بهبود وضعیت خرید برخی از اقلام غذایی، استفاده از خدمات بیمه‌ای و بهبود وضعیت بهداشت و سلامت، بهبود وضعیت آموزشی، افزایش پس‌انداز و درآمد خانوار روستایی، بهبود وضعیت استفاده از وسایل ارتباط جمعی و افزایش دید و بازدیدهای فAMILIARY اشاره کرد. توسعه جامعه در گرو بهره‌مندی از آرمان سلامت و شاخص‌های مختلف آن است که به طور مستقیم و غیر مستقیم از سیاست‌های کلان و ملی تأثیر می‌پذیرد بر این اساس در بعضی از کشورها از جمله ایران به یارانه هدفمندی آن با توجه به وضعیت داخلی اقتصاد اجتماعی توجه شده است که با موضوع مذکور ارتباطی تنگاتنگ دارد. با توجه به تحقیق پوراحمد و همکاران (۱۳۹۲) که به بررسی تحلیل و تأثیر طرح هدفمندی یارانه‌ها بر شاخص سلامت شهری (سلامت تغذیه و امنیت غذایی) در منطقه چارگانه کلان شهر قم پرداختند. سلامت انسان زیربنا و محور تمام پیشرفت‌ها و اصل مسلم توسعه پایدار به شمار می‌رود بنابراین باید تلاش‌ها برنامه‌ریزی‌ها سرمایه‌گذاری‌ها در این راستا باشد و برای سلامت زیست افراد و دسترسی هرچه بهتر و بیشتر به شاخص‌های سلامت تلاش شود در این میان دولت‌ها با برنامه‌های خرد و کلان خود تاثیرهای تعیین کننده در زمینه سلامت شهری و اشاعه آن دارند. این پژوهش وضعیت تغذیه و امنیت غذایی مردم نیز تاثیر اجرای این طرح بر کیفیت زندگی و سلامت شهروندان را به تفصیل نشان می‌دهد در این زمینه بیش از ۷۰ درصد شهروندان معتقد هستند پس از اجرای طرح هدفمندی یارانه‌ها شرایط شغلی خود و آشنایانشان به تزلزل بوده است و این موضوع تاثیر نامناسب بر زندگی آنها داشته است. سرپرست‌های خانوارهای که به صورت عمده مهاجرت و شغل کارگری دارند بیشتر از سایر مناطق حساس می‌باشد همچنین حدود ۷۰ درصد جامعه آماری نیز معتقدند با اجرای طرح هدفمندی یارانه‌ها وضعیت درآمدی خود و آشنایانشان ضعیف‌تر شده است با توجه به روند تورمی سریع که در این سال‌ها دیده می‌شود در بسیاری از موارد برای ذخیره پوری ناتوان و معمولاً درآمد خود را صرف امور جاری زندگی می‌کنند و بر این اساس و با توجه به تاثیرهای این طرح در وضعیت زندگی وجود تغذیه مردم بیش از ۷۰ درصد شهروندان با ادامه روند فعلی طرح هدفمندی موافق نیستند و در مجموع معتقدند با اجرای طرح هدفمندی یارانه‌ها وضعیت معیشتی خانواده‌شان دشوارتر شده است. در کنار جنبه‌های مثبت مهمترین اصل زندگی شاد و سلامت یعنی استفاده از غذای مناسب امنیت غذایی با مشکل‌های بسیاری روبرو کرده است که این مسئله در درآمدت و در نگاه کلان و نظام‌مند سلامت و کل جامعه و امنیت ملی را به خطر خواهد افکند یکی از مسائل مثال‌های علمی در این زمینه در کنار نتایج پژوهش روند صعودی سقط جنین تا تولد نوزاد موقع یا ناقص یا مشکل‌های باروری است که در نهایت سلامت جمعیت و خانواده را به خطر می‌اندازد در بسیاری از موارد مشکل‌های موجود در زمینه باروری ریشه در تغذیه و سوء تغذیه خانوار دارد که با توجه به هزینه‌های بسیار زیاد درمان شاهد ضعف روزافزون بنیان‌های اقتصادی و فشارهای روانی و استرس‌های پس از آن خواهیم بود امروز با وجود مسائل و مشکلاتی مثل تورم بیکاری جوانان تحریم‌ها و غیره نباید از کنار مسئله بسیار مهمی مانند سلامت تغذیه و امنیت غذایی شهروندان به سادگی عبور کرد که در حال حاضر مسئله اصلی شهروندان است.

میزان دسترسی مردم نسب به خدمات ناشی از اجرای طرح هدفمندی یارانه‌ها

طرح هدفمندی یارانه‌ها یکی از برنامه‌هایی است که در این چند سال اخیر در ابعاد بسیاری بر زندگی مردم تاثیر گذارده است. دولت با هدف ایجاد و استقرار نظام عدالت اجتماعی و تقسیم بیت المال به صورت مساوی بر تمامی اقشار به آن توجه کرد با این دیدگاه اقلام ضروری و شریان‌های حیاتی اقتصادی جامعه شناسایی شدن و برای آنها یارانه در نظر گرفته شد است. در راستای اجرای طرح هدفمندی یارانه‌ها خدماتی از جانب این طرح برای افراد کشور ایجاد می‌گردد که این مسئله به تدریج و تمام عرصه‌های زندگی مردم تاثیر گذاشت. با توجه به تحقیق پوراحمد و همکاران (۱۳۹۲) که بیان نمودند. در این زمینه اکثر شهروندان با فلسفه اجرای این طرح بزرگ کاملاً موافق هستند که هدف آنها حمایت از اقشار کم درآمد و افزایش قدرت خرید آنها بهره‌مندی افراد از منافع ملی اصلاح ساختار تولید و اقتصادی کشور و در نهایت برقراری عدالت اجتماعی به نفع

محرومان بوده است. امروز با توجه به گذشت چند سال از آغاز این طرح به دلیل تاثیر مستقیم بر زندگی عادی و خصوصی مردم از اجرای آن انتقاد می‌شود. همچنین احمدی و همکاران (۱۳۹۵) بیان نمودند، ۵۱ درصد پاسخگویان اثر قانون هدفمند کردن یارانه‌ها بر افزایش تمایل به ادامه تحصیل و بهره‌مندی از آموزش به خصوص در میان قشر دختران و در خانوارهای با درآمد کم را دارای تأثیر زیاد دانستند یا ۸۹/۶ درصد پاسخگویان میل به پس‌انداز و افزایش درآمد در سطح خانوار خود را پس از اجرای قانون هدفمندی یارانه‌ها متوسط به بالا ذکر کردند. علاوه بر آن ۶۸/۴ درصد پاسخگویان نیز تأثیر قانون هدفمندی یارانه‌ها بر افزایش تعداد صندوق‌های قرض‌الحسنه محلی را متوسط به بالا عنوان نمودند که تأثیر مثبتی بر دریافت وام‌های کوچک با دوره بازپرداخت مناسب داشته است. همچنین اجرای این قانون به دلیل افزایش درآمد خانوار روستایی، سطح بهره‌مندی آنها در استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات را افزایش داده و باعث گسترش استفاده از ماهواره، تلویزیون، تلفن همراه و... در مناطق روستایی شده است، به طوری که ۷۴/۷ درصد پاسخگویان افزایش بهره‌مندی از وسایل ارتباط جمعی در مناطق روستایی را در حد زیاد و خیلی زیاد اعلام نمودند. افزایش دیدوبازدیدها و بهبود سنت حسنه صله رحم در میان خانوارهای روستایی یکی دیگر از پیامدهای مثبت اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها در منطقه مورد مطالعه بود. به طوری که بر اساس مشاهدات میدانی و نتایج حاصل از تحقیق ۵۰/۸ درصد پاسخگویان از تأثیر مثبت اجرای این قانون بر بهبود دید و بازدیدهای خانوادگی، به واسطه افزایش توان اقتصادی، در حد زیادی ابراز رضایت کردند. پیامدهای مثبت ناشی از قانون هدفمندی یارانه‌ها در تحقیقات مختلفی از جمله در یافته‌های پژوهشی (حسینی، ۲۰۱۱)، (رازینی و صبوری دیلمی، ۱۳۸۸)، (اسلامی، ۱۳۸۲) همچنین مورد تأیید قرار گرفته است. از پیامدهای منفی اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها در مناطق روستایی شهرستان ارومیه می‌توان به کاهش سطح حمایت سازمان‌های حمایتی (کمیته امداد، بهزیستی و...) اشاره کرد که ۹۳/۶ درصد پاسخگویان تأثیر این قانون را در کاهش خدمات حمایتی، متوسط به بالا عنوان نمودند (لو و همکاران، ۲۰۱۳). به گونه‌ای که ۹۱/۷ درصد پاسخگویان بر این باور بودند که اجرای قانون مذکور و افزایش تورم، قدرت خرید آنها را در حد متوسط کاهش داده است. این موضوع به ویژه در ارتباط با خرید ماشین آلات کشاورزی کاملاً مشهود بوده و هزینه تولید محصولات کشاورزی آنها را نیز به علت افزایش قیمت نهاده‌های مختلف کشاورزی افزایش داده است. افزایش میل به تجمل‌گرایی و خرید کالاهای تجملی در سطح خانوارهای روستایی یکی دیگر از تغییرات فرهنگی و اجتماعی ایجاد شده در اثر اجرای قانون هدفمندی یارانه‌ها است که ۷۱/۷ درصد پاسخگویان تأثیر هدفمندی یارانه‌ها در افزایش میل به تجمل‌گرایی در سطح خانوارهای روستایی را زیاد و خیلی زیاد اعلام نمودند. همچنین حمایت بیشتر و هدفمند از اقشار کم‌درآمد روستایی در حوزه تأمین نیازهای اساسی، آموزش، بیمه، بهداشت و سلامت به منظور کارایی اجرای قانون هدفمندی یارانه‌ها انجام گردد.

میزان باور و اعتماد مردم از اجرای طرح هدفمندی یارانه‌ها:

در راستای خصوصی‌سازی در اصل ۴۴، رهبر معظم ایران بیان فرمودند که کوچک‌سازی دولت و واگذاری سهام دولتی به بخش خصوصی و تقویت بخش خصوصی و بخش تعاون از مسائل مهم این طرح باشد. اما در دولت نهم و دهم، تنها مورد سوم و آن هم به صورت ناقص اجرا شده است؛ زیرا تأکید رهبری در بحث واگذاری در اصل ۴۴ این بود که بر اساس اصل ۴۳ واگذاری صورت گیرد. بنابراین ضعف اساسی در شیوه‌ی اجرای اصل ۴۴، نبود استراتژی مشخص در مورد خصوصی‌سازی است که باعث شده است تأمین بدهی‌های دولت، به عنوان نخستین اولویت حاصل از خصوصی‌سازی در کشور تلقی شود. همچنین یکی از موارد مهم اجرای طرح هدفمندی یارانه‌ها می‌باشد که دارای دو محور آزادسازی قیمت‌ها و توزیع هدفمند یارانه‌هاست. با آزادسازی و واقعی شدن تدریجی قیمت‌ها، آنچه باید مورد توجه دولت قرار می‌گرفت، بحث شناسایی جامعه‌ی هدف و افرادی است که به طور مستقیم و غیرمستقیم در اثر اجرای این طرح، بخشی از درآمد خود را از دست می‌دهند یا به هر نحوی آسیب می‌بینند. با توجه به اینکه در دهه‌های گذشته، یارانه‌ها به طور نامناسب توزیع می‌شده است، اقشار پردرآمد بیشتر از اقشار کم درآمد از یارانه‌ها بهره‌مند شده‌اند. بنابراین یکی از مهم‌ترین اهداف قانون هدفمند کردن یارانه‌ها، اجرای عدالت و رفع تبعیض در جامعه است. هدفمند کردن یارانه‌ها به عنوان یک امر اجتناب‌ناپذیر در کشور، دارای یک سری آثار مثبت و یک سری آثار منفی است. عمده‌ترین مزایای قانون هدفمندی در صورت اجرای درست، تحقق عدالت اجتماعی، تخصیص بهینه‌ی منابع،

مدیریت مصرف، جلوگیری از اتلاف منابع، اصلاح نظام تولید، افزایش بهره‌وری، مشارکت مردم در مدیریت مصرف، افزایش توان صادراتی و رشد اقتصادی و نهایتاً کارا تر شدن اقتصاد است. و همچنین عمده‌ترین مشکلات هدفمند کردن یارانه‌ها، افزایش تورم و بیکاری در کوتاه‌مدت، تأثیر منفی بر سلامت جامعه و به تبع آن، افزایش هزینه‌های دولت در بلندمدت و انتقال افزایش هزینه‌های تحمیل‌شده‌ی طبقات بالای درآمدی به دیگران است. همین مشکلات اجرای طرح هدفمندی یارانه‌ها باور و اعتماد مردم را نسبت به اجرای این طرح کاهش می‌دهد. در هدفمند کردن یارانه‌ها، باید به طور مشخص به سازگاری و امکان حصول اهدافی که اجرای عدالت و رفع تبعیض از طریق بالا بردن قیمت حامل‌های انرژی است توجه می‌شد و نشان داده می‌شد که چگونه می‌توان قیمت فرآورده‌ها را مثلاً پانزده برابر افزایش داد (مثلاً قیمت نفت گاز) یا قیمت گاز را چندین برابر کرد و پول حاصل از افزایش قیمت‌ها را از مردم وصول و در بودجه‌ی دولت، مصروف افزایش فعالیت‌های عمرانی کرد. بدیهی است هدف کسب درآمد دولت از طریق هدفمندی یارانه‌ها، بدون در نظر گرفتن رفاه اجتماعی و بدون توجه به ظرفیت‌های حمل و نقل عمومی، یعنی مترو و اتوبوس، نمی‌تواند موضوعیت داشته باشد و مسئولین ذی‌ربط باید در ضمن افزایش قیمت و ایجاد تنگنا برای طبقاتی از مردم، هم‌زمان توجه بیشتری نیز به توسعه‌ی حمل‌ونقل عمومی کنند. به علاوه، در کاهش شدت مصرف انرژی، علاوه بر مصرف‌کنندگان، به جنبه‌ی تولیدی نیز باید توجه شود؛ چرا که نوع محصولات، کیفیت آن‌ها و میزان مصرف انرژی محصولات تولیدی، در کاهش شدت انرژی نقش دارند، اما تاکنون کمتر به آن توجه شده است. با توجه به اینکه در این چند سال با اجرایی شدن طرح هدفمندی یارانه‌ها افراد در روزها و یا ماه‌های اولیه خوشایند بودند، اما وقتی که مردم متوجه می‌شوند که دچار توهم پولی^۳ شدند و تمام آنچه را دریافت می‌کنند تحت‌الشعاع افزایش قیمت‌ها و کاهش قدرت خرید خود از دست می‌دهند، ابعاد منفی فرهنگی، اجتماعی و سیاسی عمده‌ای برای جامعه خواهد داشت. بنابراین اجرای این طرح یارانه‌ها و خدمات یارانه‌ای کالاهای اساسی، با توجه به شرایط اقتصادی که در این سال‌ها در ایران صورت گرفت، اعتماد مردم به مسئولین، به عنوان سرمایه‌ی اجتماعی کاهش می‌یابد؛ زیرا مردم احساس می‌کنند با تصمیمات خلق‌الساعه و بدون پشتوانه‌ی سیاست‌گذاران مواجه شدند که هر کدام از آن‌ها بنیان زندگی آنان را خدشه‌دار کرده است. و همین امر باعث گردید که از گستردگی و عمق اعتماد مردم کاسته شده است. و همین امر می‌تواند در آینده نزدیک جامعه با بحران افت سرمایه‌ی اجتماعی مواجه شود و بدیهی است که همین سلب یا کاهش اعتماد، بزرگ‌ترین ضربه را بر ارکان و قوام اجتماع وارد می‌کند و مشروعیت و مقبولیت نظام سیاسی را زیر سؤال می‌برد و آن را آماده‌ی تحقق یا پذیرش اموری می‌کند که صرفاً در غیاب سرمایه‌ی اجتماعی کافی، موضوعیت می‌یابند. بنابراین اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها، در مراحل مختلف، دارای پیامدها و عوارض متعدد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی بوده است و نشان دادن ابعاد و پیامدهای موضوع، این نکته را بر ملا می‌کند که تصمیم‌گیری در این خصوص، نیازمند عمق و درایت و حساسیت به مراتب بیشتری است. بدیهی است در صورتی که چنین عناصری در تصمیم‌گیری و اجرای مرحله‌ی بعدی وارد شوند، برآیند کار را از انسجام و جامعیت بیشتری برخوردار می‌سازند.

اثرات فرهنگی اجرای طرح هدفمندی یارانه‌ها:

اجرای طرح هدفمندی یارانه شده تا حداقل نیاز درآمدی روستاییان کاهش یافته و در نتیجه، انگیزه کار در بین آنها کم شود. در این شرایط، بعضی از روستاییان بیکاری را انتخاب نموده‌اند که این مساله می‌تواند روستاها را که محیط کار و تولید هستند با کمبود نیروی کار روبرو سازد. در واقع، یکی از آثار اجتماعی نقدی سازی یارانه‌ها می‌تواند تغییر فرهنگ کار باشد. یک خانواده ۴ نفره با اجرای این طرح مبلغ ۱۸۲۵۰۰ تومان اضافه درآمد نصیبش می‌شود. این درآمد در تعدادی دهک‌ها از درآمد طبیعی و ماهانه یک خانوار بیشتر است، از این رو ممکن است با پرداخت مستقیم یارانه، به نوعی تن پروری و فرار از کار در این خانواده‌ها ایجاد شود که از حیث اجتماعی و اقتصادی نگران کننده است. وابستگی به دولت نیز روحیه استقلال، تلاش، خلاقیت و کارآفرینی در مردم را تضعیف می‌نماید. در نتیجه، بستر و ظرفیت‌های جامعه برای برنامه ریزی و توسعه (که همانا مهمترین آنها توانمندسازی و مشارکت مردم باشد) از بین می‌رود. اگرچه با آزادسازی قیمت حامل‌های انرژی، گروه‌های برخوردار جامعه بهای بیشتری برای مصرف زیاد خود می‌پردازند؛ اما شیوه پرداخت یکسان به همه اقشار جامعه

³ Money illusion

را نمی توان عدالت اجتماعی (که یکی از اهداف اصلی در این طرح بوده است) تلقی کرد. اگر هدف از برقراری یارانه، کاستن از شکاف طبقاتی شدیدی باشد که در اثر شرایط و سیاست های اقتصادی نامناسب ایجاد شده است، توزیع یارانه به طور مساوی بین عموم مردم کمکی به کاهش شکاف طبقاتی نمی کند، بلکه شیوه ایجاد تبعیض مثبت به نفع اقشار محروم است که می تواند تغییری به نفع اقشار نابرخوردار ایجاد کرده و شاخص های عدالت (برابری) را بهبود بخشد. هدف گیری که بیشتر به صورت تفکیک خانوارها بر اساس ویژگی های سرپرست خانوار نظیر سطح درآمد، جنسیت، شغل، سطح تحصیلات و... باشد. مساله مهمتر در این میانه، فراموش شدن سهم بخش های تولیدی به ویژه تولیدات کشاورزی و صنایع مربوطه است که با توجه به افزایش بهای سوخت، سبب بالارفتن شدید قیمت کالاهای مصرفی شده و در نهایت به افزایش تورم در اقتصاد منجر شده است. ادامه این روند می تواند به کاهش شدید مصرف مواد غذایی با ارزش از سوی بخش عمده ای از جامعه فقیر و متوسط شود که تبعات آن نیز بر همه آشکار است. همچنین با توجه به بررسی های که مرکز پژوهش های مجلس انجام دادند بیانگر این می باشد یارانه ها بر حوزه فرهنگ تاثیر منفی داشته است. حوزه فرهنگ در بخش های مختلف به شدت تحت تاثیر اجرایی شدن قانون هدفمند کردن یارانه ها قرار گرفته است. افزایش چشمگیر در هزینه تمام شده و قیمت کالاهای فرهنگی، حذف معنادار هزینه های فرهنگی از سبد خرید مردم، تغییر ذائقه مصرفی مردم و گرایش به سمت کالاهای ارزان فرهنگی، از جمله موارد آشکار تاثیر اجرایی شدن قانون هدفمند کردن یارانه ها بر بخش فرهنگ است. این در حالی است که در متن قانون هدفمند کردن یارانه ها هیچ بحثی در ارتباط با حیطة فرهنگ مطرح نشده است و عدم اعتنای متن قانون هدفمند کردن یارانه ها به حوزه فرهنگ و عدم پیش بینی سازوکاری قانونی برای خنثی کردن تاثیرات منفی اجرای قانون بر اقتصاد و فرهنگ از جمله نقاط ضعف قانون هدفمند کردن یارانه ها محسوب می شود. که این وقایع مشخص شده است که اقدامات و سیاست های تامینی بسیار محدود دستگاه های دولتی در ارتباط با کاهش پیامدهای منفی هدفمند کردن یارانه ها که عمدتاً ناظر بر فعالیت های تولیدی عام بوده اند، به هیچ عنوان تاثیرات منفی ناشی از اجرایی شدن یارانه ها را کفایت نمی کنند، از این رو باید برای کاهش اثرات منفی اجرای طرح بر فرهنگ باید اقدامات زیر انجام گردد:

۱ قدرت خرید کالاهای فرهنگی از طریق سازوکارهایی که صرفاً سبب مصرف کالای فرهنگی می شوند، افزایش یابد. ۲ بهره مندی مشابه حوزه تولید فرهنگ از امتیازات تعیین شده برای سایر حوزه های تولیدی، از جمله صنعت و کشاورزی، در قانون هدفمند کردن یارانه ها

اثرات اجتماعی طرح هدفمندی یارانه ها

با توجه به اینکه هدف اجرای طرح هدفمندی یارانه انتقال درآمد است که به طور عمده به منظور حمایت از اقشار کم درآمد و بهبود توزیع درآمد می باشد. که در این راستا جلالیان و پاشازاده (۱۳۹۳) به بررسی اثرات اقتصادی و اجتماعی پرداخت نقدی یارانه بر جامعه روستایی در دهستان آزادلو شهرستان گرمی پرداختند و پس از آزمون های انجام شده نتایج بیانگر این می باشد که این طرح، افزایش درآمد و پس انداز روستاییان به خصوص خانواده های پر جمعیت را در پی داشته است. همین عامل نیز موجبات افزایش تمایل خانوارهای کم جمعیت و جوان به گسترش بعد خانوار با هدف دریافت مبلغ بیشتر یارانه نقدی را زمینه ساز شده است. و همین امر باعث شده است که با دریافت مبلغ یارانه، در الگوی مصرف خانواده ها تغییراتی حاصل شده که خانواده را بیشتر به سمت استفاده از کالاهای غیر اساسی سوق داده است در حالی که، با پرداخت مبلغ یارانه به هر فرد، این مبالغ دریافتی همراه خود اصلاح قیمت ها به خصوص قیمت کالاهای اساسی را به دنبال داشته است. در نتیجه، بیشتر در مورد صرفه جویی در مصرف کالاهای اساسی و قدرت انتخاب مردم مؤثر بوده است. و در پی پرداخت یارانه نقدی، سطح توقع هر فرد از سرپرست خانواده بابت مبلغ دریافتی ناشی از سهم خود نیز افزایش یافته، و این خود می تواند زمینه ساز بروز مشکلات خانوادگی خواهد شد. و همچنین باعث رضایت اجتماعی در بین مردم روستاها افزایش یافته است، چرا که مردم روستاها مصرف کمتری در خصوص استفاده از حامل های انرژی دارند و دارای بعد خانوار بالاتری نیز هستند. این عوامل باعث شده است که سطح رضایت اجتماعی در بین روستاییان افزایش پیدا نماید. همچنین، در روستاها افراد بدون درآمدی وجود دارند و لذا

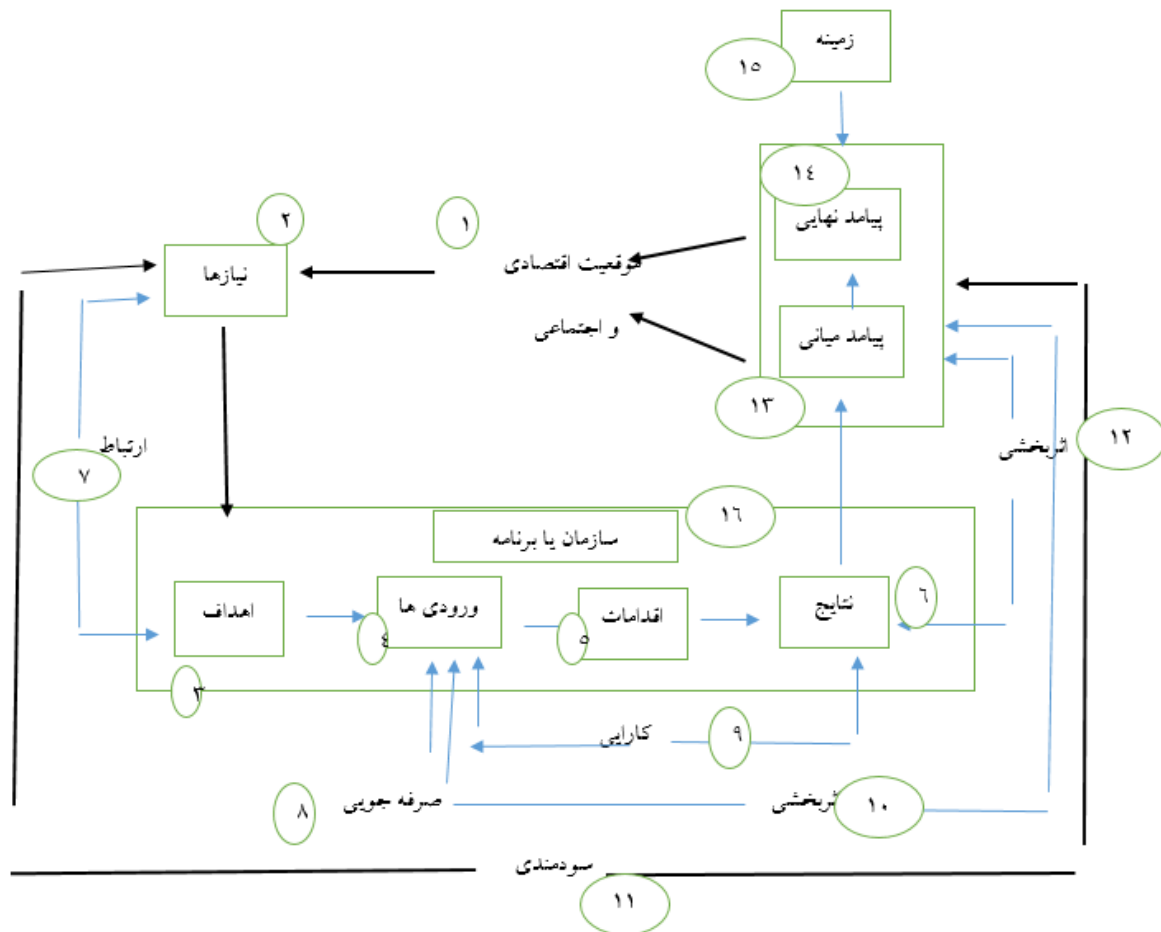
پرداخت یارانه نقدی باعث ایجاد درآمد مستمر و عزت نفس برای آنها شده است. بنابراین اجرای این طرح برای اقشار متوسط و ضعیف جامعه باعث رضایت اجتماعی می گردد و عدالت بیشتری در زمینه های مختلفی که شامل یارانه شده، می باشد.

توسعه پایدار در اجرای طرح هدفمندی یارانه ها:

هدفمندی یارانه ها تحول بسیار مهمی است که همه کشورهای توسعه یافته دنیا این راه را رفته اند. در اجرای این طرح فرهنگ درست مصرف کردن در کشور تغییر می یابد. که همین امر مهم در این چند سال از اجرای این طرح در کشور قابل مشاهده می باشد و یکی از مواردی که به عنوان مثال می توان بیان نمود میزان مصرف و هدر رفتن نان در خانوار ایرانی می باشد که پس از اجرای این طرح میزان هدر رفتن آن بسیار کاهش یافته است.

همچنین توسعه تولید و اشتغال کشور یکی از اهداف و مزایای اجرای این طرح هدفمندی یارانه ها است. مشارکت مردم در اجرای قانون هدفمندی یارانه ها قابل تقدیر است. که در این راستا میرفردی و دانش پذیر (۱۳۹۰) به بررسی تأثیر هدفمندی یارانه ها بر توسعه پایداری منابع انرژی پرداختند، که پس از بررسی های بعمل آمده بیان نمودند که برای رسیدن به توسعه پایدار نیاز به برنامه های جامع و فراگیر، به منظور مصرف بهینه منابع و حامل های انرژی بویژه منابع انرژی تجدیدناپذیر می باشد. از این رو به نظر می رسد که طرح هدفمندی یارانه ها شیوهی مناسبی برای نیل به پایداری منابع انرژی تجدیدناپذیر باشد. نتایج نشان دهنده این است که هدفمندی یارانه ها تأثیر ملموسی بر میزان مصرف منابع انرژی داشته است. به گونه ای که در یک سال از اجرای هدفمندی یارانه ها بیش از ۸ میلیارد لیتر از مصرف پنج فرآورده اصلی نفت در مقایسه با مدت مشابه سال قبل کاسته شده است که این روند می تواند به کاهش آلودگی ها و خطرات زیست محیطی منجر شود. با اجرای هدفمند کردن یارانه ها با کاهش مصرف بی رویه در کشور بوجود آمده است. می توان بیان نمود که مصرف بنزین، برق، گاز، نان و... به یک دوم تقلیل پیدا کرد. در این صورت نیز هزینه های دولت کاهش پیدا کرده و اقتصاد ایران نیز در مدت زمانی کوتاه فرآیند توسعه را طی خواهد کرد. بنابراین اجرای قانون هدفمند کردن یارانه ها به نفع اقتصاد ایران است.

ارزیابی مدل عملکرد طرح هدفمندی یارانه ها

مدل مفهومی ارزیابی عملکرد

موقعیت اجتماعی و اقتصادی

اقتصاد ایران در شرایط کنونی با چالش‌های مهمی چون بیکاری و تورم دست به گریبان است که خود ریشه در ناکارایی اقتصاد ایران دارد، دولت نهم با آگاهی از مشکلات ریشه‌های اقتصاد کشور تدوین طرحی بنیادین تحت عنوان طرح تحول اقتصادی را برای اصلاح ساختار اقتصادی کشور کلید زد. بنابراین این طرح حرکتی در جهت اصلاح نسبی قیمت‌ها بوده و تلاش دارد برخی انحراف منابع را اصلاح نماید، همچنین باعث استفاده بهینه از حامل‌های سوخت گردیده و از اسراف سوخت جلوگیری و به بهینه‌شدن و رقابتی شدن تولید کشور کمک می‌نماید.

نیازها:

۱. مشکلات پیشین نظام پرداخت یارانه‌ها در اقتصاد ایران
۲. افزایش چشمگیر فاصله بین قیمت‌های یارانه ای و قیمت‌های واقعی و در نتیجه فشار بیشتر بر منابع عمومی بودجه دولت
۳. رشد جمعیت و افزایش تقاضا برای خدمات عمومی و زیربنایی در کنار محدودیت منابع
۴. حجم بالای یارانه‌ها و عدم تامین آنها در آینده (حدود ۳۰ درصد GDP)
۵. هدفمند نبودن یارانه‌ها و برخورداری بیشتر گروه‌های پردرآمد از یارانه‌ها
۶. به هم خوردن الگوی مصرف خانوارها و اثرات مضر زیست محیطی مصرف زیاد حامل‌های انرژی
۷. ظهور فن آوری‌های هدردهنده منابع کمیاب و غیر رقابتی شدن محصولات تولیدی در بازارهای جهانی

۸. افزایش بی رویه مصرف خصوصاً مصرف حاملهای انرژی و پایین بودن بهره وری انرژی
 ۹. فراهم شدن زمینه های فساد اقتصادی به ویژه قاچاق کالاهای یارانه
 ۱۰. تخصیص غیر بهینه منابع و شکل گیری فعالیتهای فاقد مزیت اقتصادی
- با توجه به وجود مشکلات برشمرده، تلاش برای هدفمند کردن یارانه ها امری ضروری و اجتناب ناپذیر است که از دولت پنجم (سال ۱۳۶۸) شروع و در نهایت در دولت دهم تصویب شد که در ذیل بدان پرداخته می شود. همچنین تجربه سایر کشورها و عواملی همچون تورم دو رقمی، بیکاری، رشد پایین اقتصادی، بهره وری پایین تولید، ناکارایی نظام بانکی، بخش خصوصی ضعیف، قدرت خرید پایین، اختلاف طبقاتی، فساد اقتصادی، عدم شفافیت اقتصادی که از مشکلات ساختاری اقتصاد ایران می باشد اجرای قانون هدفمند کردن یارانه ها امری ضروری به نظر می رسد

اهداف

امروزه شعار عدالت اجتماعی یکی از محوری ترین شعار دولت ها از جمله ایران محسوب می شود بر این اساس توزیع مناسب درآمد از جمله اولیتهای مهم این کشورها به حساب می آید و پرداخت یارانه یکی از سیاست های عملی برای این هدف می باشد. نظام یارانه ها به تساوی در میان اقشار پردرآمد، متوسط و گروه های آسیب پذیر جامعه توزیع می گردد. قانون هدفمند کردن یارانه ها به عنوان قانون اصلی در زمینه یارانه انرژی، در پی توزیع عادلانه یارانه ها، افزایش کارایی اقتصادی، افزایش رفاه خانوارها با نقدی کردن یارانه ها، کاهش زمینه قاچاق سوخت، کاهش هزینه های دولت، شفافیت بیشتر با پرداخت یارانه نقدی و حفظ محیط زیست بود.

۱. جلوگیری از گسترش فقر و بحران های اجتماعی
۲. کمک به اقشار آسیب پذیر
۳. کمک به تولید برخی کالاها و خدمات
۴. ایجاد ثبات اقتصادی و کنترل قیمتها
۵. تلاش برای برقراری عدالت حتی به بهای از دست رفتن بخشی از کارایی اقتصادی
۶. کمک به بهبود توزیع درآمد
۷. توسعه زیرساخت های اقتصادی
۸. کمک به صنایع روبه انقراض یا ایجاد صنایع جدید
۹. گسترش تحقیق و توسعه و خلق دانش جدید حفاظت از محیط زیست
۱۰. تحقق عدالت
۱۱. تخصیص بهینه منابع
۱۲. مدیریت مصرف برای جلوگیری از اسراف و تبذیر منابع

ورودی طرح هدفمندی یارانه ها

- در راستای اجرای طرح هدفمندی یارانه ها نیازمند این می باشد که اقداماتی به شرح ذیل انجام پذیرد.
۱. گسترش و تأمین بیمه های اجتماعی، خدمات درمانی، تأمین و ارتقاء سلامت جامعه و پوشش دارویی و درمانی بیماران خاص و صعب العلاج.
 ۲. کمک به تأمین هزینه مسکن، مقاوم سازی مسکن و اشتغال.
 ۳. توانمندسازی و اجراء برنامه های حمایت اجتماعی.
 ۴. بهینه سازی مصرف انرژی در واحدهای تولیدی، خدماتی و مسکونی و تشویق به صرفه جویی و رعایت الگوی مصرف که توسط دستگاه اجرائی ذیربط معرفی می شود.
 ۵. اصلاح ساختار فناوری واحدهای تولیدی در جهت افزایش بهره وری انرژی، آب و توسعه تولید برق از منابع تجدیدپذیر.

۶. گسترش و بهبود حمل و نقل عمومی در چهارچوب قانون توسعه حمل و نقل عمومی و مدیریت مصرف سوخت
۷. حمایت از تولیدکنندگان بخش کشاورزی و صنعتی.
۸. حمایت از تولید نان صنعتی.
۹. حمایت از توسعه صادرات غیرنفتی.
۱۰. توسعه خدمات الکترونیکی تعاملی باهدف حذف و یا کاهش رفت وآمدهای غیر ضرور

اقدامات طرح هدفمندی یارانه‌ها:

در راستای اجرای طرح هدفمندی یارانه‌ها باید اقداماتی به شرح ذیل صورت گیرد. قدم اول به شناخت مشکلات و ریشه یابی آنها اختصاص دارد. قدم دوم به طراحی چارچوب کلی اصلاحات، رئوس برنامه‌ها و پروژه‌های مربوط به هر بخش می‌پردازد. قدم سوم شامل طراحی تفصیلی پروژه‌ها و قدم چهارم عملیاتی ساختن آنها است. که در این اقدامات بالا هنوز دولت در مرحله اول نیز به صورت کامل نتوانسته مشکلات را شناسایی و ریشه‌یابی نماید و همین امر توانسته در تمامی مراحل دیگر خلل بوجود بیاورد. در ظاهر این طرح در حال اجرا می‌باشد ولی آنچه را که قانون کردند به صورت صحیح انجام نشده است که همین امر نشان از ضعف در اقدامات دولت بوده است.

نتایج

تحقیقی در مورد اثرات اقتصادی و اجتماعی پرداخت نقدی یارانه بر جامعه روستایی در دهستان آزادلو شهرستان گرمی توسط جلالیان و پاشازاده (۱۳۹۳) صورت پذیرفته است که نتایج آن بیانگر این می‌باشد

- ۱- افزایش درآمد و پس‌انداز روستاییان
- ۲- افزایش تمایل خانوارهای کم جمعیت و جوان به گسترش بعد خانوار
- ۳- تغییرات در الگوی مصرف خانواده‌ها روستایی

بنابراین باعث رضایت اجتماعی در بین مردم روستاها افزایش یافته است، چرا که مردم روستاها مصرف کمتری در خصوص استفاده از حامل‌های انرژی دارند و دارای بعد خانوار بالاتری نیز هستند. این عوامل باعث شده است که سطح رضایت اجتماعی در بین روستاییان افزایش پیدا نماید.

همچنین در راستای ارزیابی آثار تورمی ناشی از حذف یارانه حامل‌های انرژی به‌کارگیری مدل داده-ستانده قیمتی انرژی در ایران توسط شریفی و همکاران (۱۳۸۷) صورت پذیرفته است نتایج حاکی از آن است که افزایش قیمت حامل‌های انرژی پرهزینه تمام بخش‌ها اثر دارد؛ به گونه‌ای که این تأثیر در بخش‌های صنایع محصولات معدنی غیرفلزی، جنگلداری و صنایع تولید فرآورده‌های نفتی بیشتر از سایر بخش‌ها به چشم می‌خورد و میان حامل‌های انرژی آثار تورمی افزایش قیمت برق بیش از سایر حامل‌ها است. افزایش قیمت حامل‌های انرژی باعث تغییرات قابل ملاحظه در متغیرهای اقتصاد کلان مانند هزینه‌های مصرفی خصوصی، هزینه‌های مصرفی دولتی، تشکیل سرمایه ثابت ناخالص و صادرات می‌شود. حیدری و پرمه (۱۳۸۹) اثر اصلاح قیمت نان و حامل‌های انرژی روی سبد هزینه خانوار برآورد نمودند. الگوی برآورد در این مطالعه ماتریس حسابداری اجتماعی (SAM) بود. نتایج این تحقیق دلالت بر آن دارد که با حذف یارانه نان و حامل‌های انرژی مخارج خانوارهای شهری حداقل ۳۳ درصد و مخارج خانوارهای روستایی حداقل ۴۰ درصد افزایش خواهد داشت.

اسلامی و همکاران (۱۳۹۱) آثار رفاهی نقدینه نمودن یارانه‌های انرژی الکتریکی بر اقتصاد ایران را با استفاده از ماتریس حسابداری اجتماعی و مدل تعادل عمومی قابل محاسبه بررسی نمودند. با توجه به سناریو افزایش قیمت و پرداخت نقدی یارانه‌ها و نتایج شبیه‌سازی مدل یافته‌های تحقیق حاکی از این است که با اجرای این سیاست‌ها تولید ناخالص داخلی به شدت کاهش یافته و اقتصاد دچار رکود می‌شود، محمدزاده و میرزایی (۱۳۹۲) اجرای قانون هدفمندی یارانه‌ها باعث کاهش در میزان مصرف آب در فرماندهی انتظامی تهران بزرگ شده است. اجرای قانون هدفمندی یارانه‌ها باعث کاهش در میزان مصرف برق در فرماندهی انتظامی تهران بزرگ شده است. اجرای قانون هدفمندی یارانه‌ها باعث کاهش در میزان مصرف

گاز در فرماندهی انتظامی تهران بزرگ شده است. اجرای قانون هدفمندی یارانه‌ها باعث افزایش در میزان مصرف بنزین در فرماندهی انتظامی تهران بزرگ شده است. اجرای قانون هدفمندی یارانه‌ها باعث افزایش در میزان مصرف گازوئیل در فرماندهی انتظامی تهران بزرگ شده است.

ارتباط بین نیازها و اهداف:

با توجه به هدف اصلی این طرح که تحقق عدالت می‌باشد بنابراین مشکلات قبلی که در پرداخت یارانه انجام میشد بر طرف می‌گردد.

با توجه به هدف کمک به اقشار آسیب پذیر می‌توان نیاز افراد فقیر را برطرف نمود همچنین با بهبود توزیع درآمد فاصله بین قیمت‌های یارانه ای و قیمت‌های واقعی کاهش می‌یابد. همچنین هدف گسترش تحقیق و توسعه و خلق دانش جدید حفاظت از محیط زیست می‌توان نیاز به هم خوردن الگوی مصرف خانوارها و اثرات مضر زیست محیطی مصرف زیاد حامل‌های انرژی را برطرف نمایند. هدف مدیریت مصرف برای جلوگیری از اسراف و تبذیر منابع می‌توان از افزایش بی رویه مصرف خصوصاً مصرف حامل‌های انرژی و پایین بودن بهره وری انرژی جلوگیری نمایند. جلوگیری از گسترش فقر و بحران‌های اجتماعی می‌توان از فراهم شدن زمینه‌های فساد اقتصادی به ویژه قاچاق کالاها یارانه جلوگیری نمایند.

صرفه‌جویی:

با توجه به اجرای طرح هدفمندی یارانه‌ها در زمینه‌های مختلف صرفه‌جویی‌هایی صورت گرفته است که به شرح ذیل بیان می‌گردد.

- صرفه‌جویی در مصرف سوخت
- صرفه‌جویی در میزان مصرف آب
- صرفه‌جویی در میزان استفاده از گاز
- صرفه‌جویی در میزان استفاده از برق
- صرفه‌جویی در میزان مصرف نان

کارایی:

در راستای کارایی طرح هدفمندی یارانه‌ها حداد و همکاران (۱۳۹۲) تحقیقی انجام داده است که نتایج به دست آمده به صورت متوسط و در سطح کل صنعت، هزینه‌های عدم کارایی تخصیصی ناشی از انحراف در قیمت همه نهاده‌های تولید به میزان ۴۵ درصد هزینه‌های تولید بنگاه‌هاست. اندازه عدم کارایی تخصیصی که فقط از انحراف قیمت انرژی ناشی می‌شود معادل ۳۴ درصد هزینه‌های تولید است. ضمن اینکه با لحاظ روابط جانشینی و مکملی بین نهاده‌ها پس از حذف کامل انحراف قیمتی نهاده انرژی، سهم انرژی در هزینه‌های تولید از ۵/۷ درصد به ۱۰ درصد افزایش می‌یابد. همچنین مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی دفتر مطالعات انرژی، صنعت و معدن بیان نمودند، قانون هدفمند کردن یارانه‌ها به‌عنوان قانون اصلی در زمینه یارانه انرژی، در پی توزیع عادلانه یارانه‌ها، افزایش کارایی اقتصادی، افزایش رفاه خانوارها با نقدی کردن یارانه‌ها، کاهش زمینه قاچاق سوخت، کاهش هزینه‌های دولت، شفافیت بیشتر با پرداخت یارانه نقدی و حفظ محیط زیست بود. کل منابع حاصل از افزایش قیمت‌های موضوع قانون هدفمند کردن یارانه‌ها به سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها اختصاص پیدا نکرد، بخشی از این منابع بابت مالیات بر ارزش افزوده حامل‌های انرژی به دولت و شهرداری‌ها پرداخت شد، بخش دیگری از منابع میان شرکت‌های تولیدکننده این حامل‌ها (نظیر شرکت‌های پالایش و پخش، گاز، توانیر و آبفا) بابت هزینه فراورش، توزیع، انتقال و فروش براساس بودجه مصوب شرکت‌ها توزیع شد و بخشی نیز بابت تکالیف قانونی مصرف شده و باقی‌مانده وجوه به حساب

سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها جهت اجرای اهداف و تکالیف مقرر در مواد (۷) و (۸) قانون هدفمندکردن یارانه‌ها واریز شد. این گزارش می‌افزاید: طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۶ در مجموع حدود ۲۳۱ هزار میلیارد تومان از ۴۶۲ هزار میلیارد تومان (کل منابع حاصل از فروش برق و فراورده‌های نفتی و گاز طبیعی) به سازمان هدفمند یارانه‌ها اختصاص یافت. با تصویب ماده (۳۹) قانون برنامه ششم توسعه، توزیع منابع حاصل از اجرای قانون شفاف شد و در قوانین بودجه سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ در جدول تبصره «۱۴» به این موضوع پرداخته شد. در سال ۱۳۹۸ فقط ۴۵ درصد از کل منابع حاصل از اجرای قانون به سازمان هدفمندسازی یارانه‌های اختصاص خواهد یافت. همچنین که قصور در نحوه اجرای قانون هدفمندکردن یارانه‌ها، بی‌توجهی اساسی به سایر قوانین مکمل (از جمله قانون توسعه حمل‌ونقل عمومی و مدیریت مصرف سوخت، قانون اصلاح الگوی مصرف انرژی و قانون رفع موانع تولید و قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم)، توزیع منابع حاصل از اجرای قانون در میان اهداف متعدد و نامرتب با حوزه انرژی و بی‌توجهی به ریشه‌های اصلی ناکارآمدی حوزه انرژی از جمله عوامل عدم دستیابی به اهداف قانون هدفمندکردن یارانه‌ها بوده است. بنابراین این طرح با گذشت تقریباً ۱۰ سال از کارایی پایین برخوردار می‌باشد. همچنین این قانون هدفمند کردن یارانه‌ها، سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها موظف شده بود تا سقف ۵۰ درصد از منابع را صرف پرداخت یارانه (نقدی و غیرنقدی)، اجرای نظام جامع تأمین اجتماعی، تأمین سلامت، مسکن، اشتغال و برنامه‌های حمایت اجتماعی نماید، اما طی سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۷ حدود ۹۰ درصد از مصارف سازمان به پرداخت یارانه نقدی به خانوارها اختصاص یافت و عملاً اجرای ماده (۸) قانون عمدتاً با رویکرد اصلاح فرایندها و بهینه‌سازی مصرف سوخت در واحدهای تولیدی نادیده گرفته شد و با توجه به ابهام‌ها و مشکلات متعدد در قانون، در مجموع قانون هدفمندکردن یارانه‌ها نتوانسته است به اهداف از پیش تعیین شده خود دست یافته و اصلاح موردی آن گره‌گشا نخواهد بود و نیاز به بازنگری اساسی دارد.

اثر بخشی

این طرح یکی از ابزارهای حمایتی و سیاست‌های دولت جهت حمایت از بخش‌های خاص تولیدی و اقشار آسیب پذیر است که با هدف بهبود توزیع درآمد (کاهش فقر)، بهبود وضعیت رفاهی جامعه، ثبات اقتصادی و... پرداخت می‌شود. از این رو، سالانه مبالغ بسیاری تحت این عنوان در کشور هزینه می‌شود. به دلیل عدم شناسایی گروه‌های هدف (افراد نیازمند دریافت یارانه) مبالغ مذکور به صورت عام در اختیار تمام آحاد جامعه قرار می‌گیرد که خود نشان دهنده پایین بودن درجه هدفمندی و کاهش اثر بخشی آن است.

در تمام برنامه‌های توسعه سهم عمده یارانه‌های پرداختی دولت به یارانه‌های مصرفی اختصاص داشته است و یارانه‌های خدماتی کمترین میزان را دارا بوده‌اند. در میان یارانه‌های مصرفی همواره گندم بالاترین سهم را داشته است.

در این برنامه بر تعداد کالاهای اساسی مشمول یارانه افزوده شده و روغن نباتی، برنج و گوشت نیز در سبد حمایتی دولت قرار گرفت. که با توجه به آمارهای موجود به معنای بهبود نسبی اثر بخشی یارانه‌ها در این قسمت می‌باشد (عریانی، ۱۳۹۰) افزایش قیمت گاز طبیعی به منظور افزایش بهره‌وری در مصرف آن می‌باشد (حسین زاده، ۱۳۹۳).

طرح هدفمندی یارانه‌ها شامل پرداخت نقدی یارانه، اصلاح قیمت حامل‌های انرژی و کاهش یارانه کالاهای اساسی می‌باشد. در تغییر و بهبود وضعیت اجتماعی اقتصادی دو دهک پایین درآمدی تأثیری نداشته است. بنابراین اثر بخشی در بهبود وضعیت اجتماعی اقتصادی ندارد. فقط اصلاح قیمت حامل‌های انرژی بر وضعیت اقتصادی و اجتماعی دودهک پایین درآمدی به دلیل صرفه‌جویی در مصرف و کاهش هزینه‌های آن تأثیر مستقیم و مثبت دارد و پرداخت یارانه نقدی و کاهش یارانه کالاهای اساسی مصرفی بر وضعیت اقتصادی و اجتماعی جامعه مورد مطالعه تأثیر مستقیم و مثبت ندارد (زینال نژاد و همکاران، ۱۳۹۴).

سودمندی:

سودمندی از اجرای طرح هدفمندی یارانه‌ها انتظار داریم به شرح ذیل می‌باشد.

استفاده عادلانه از خدمات عمومی و زیربنایی

کاهش مصرف بی رویه در سوخت و حامل های انرژی
ایجاد حداقل درآمد برای خانواده های فقیر
کاهش بیکاری و بزهکاری در جامعه
افزایش قدرت خرید افراد فقیر جامعه
کاهش اختلاف طبقاتی در جامعه
کاهش فساد اقتصادی (سوءاستفاده از یارانه ها در راستای تجارت)

پیامدها:

اجرای این طرح با توجه به اینکه قدرت انعطاف پذیری بخش کشاورزی از سایر بخش های اقتصادی کمتر است. لذا می بایست منتظر عواقب و پیامدهای خسارت بارتری این طرح بر توسعه بخش کشاورزی و از آن طریق بر افزایش مشکلات اقتصادی باشیم (فرشاد مؤمنی، ۱۳۸۹) بنابراین اجرای قانون هدفمند کردن یارانه ها، در مراحل مختلف، دارای پیامدها و عوارض متعدد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی بوده است و نشان دادن ابعاد و پیامدهای موضوع، این نکته را بر ملا می کند که تصمیم گیری در این خصوص، نیازمند عمق و درایت و حساسیت به مراتب بیشتری است. بدیهی است در صورتی که چنین عناصری در تصمیم گیری و اجرای مرحله ی بعدی وارد شوند، برآیند کار را از انسجام و جامعیت بیشتری برخوردار می سازند.

پیامد میانی مثبت خارجی:

۱. برخوردای فقرا از حداقل میزان معیشت
۲. تخصیص بهینه منابع، افزایش بهره وری و کارایی اقتصادی از رهگذر اصلاح ساختار قیمت
۳. افزایش درآمد شرکت ها و سود سهام
۴. افزایش مالیات متعلقه و افزایش درآمد دولت
۵. افزایش قدرت خرید
۶. مهار میزان مصرف و کنترل کسش تقاضا
۷. گسترش سرمایه گذاری (احدی، ۱۳۹۸)

پیامد میانی منفی خارجی:

- ۱- افزایش بزهکاری و گسترش فقر (با توجه به افزایش قیمت کالا، افراد جامعه معیشت آنان کاهش می یابد زیرا به اندازه افزایش قیمت کالا، یارانه دریافت نمی کند. و همین امر باعث افزایش فقر می گردد)
- ۲- افزایش قدرت دولت در تصمیم گیری جامعه اقتصادی
- ۳- کاهش رشد اقتصادی با توجه به تحریف قیمت ها از طریق یارانه و همچنین مانع از تخصیص بهینه منابع
- ۴- ایجاد کسری بودجه و همچنین افزایش هزینه های اجتماعی
- ۵- با توجه به کنترل قیمت و همچنین پرداخت یارانه توسط دولت باعث انحراف از سرمایه گذاری مولد و کاهش می یابد.
- ۱- افزایش قیمت نهاده های تولید
- ۲- ظهور و بروز تورم و هزینه نهاد تولید
- ۳- احتمال افزایش تقاضای کل
- ۴- افزایش هزینه دولت در مصرف انرژی
- ۵- دوران تورمی و کاهش تولیدات
- ۶- دارایی های صاحبان درآمدهای متغیر
- ۷- انتقال هزینه های تحمیل شده طبقات بالا درآمدی به دیگران

زمینه:

در راستای اجرای طرح هدفمندی یارانه‌ها یکی از بسترهای ایجاد شده جلوگیری از بازارهای سیاه برای کالاهای یارانه‌ای می‌باشد که به درستی اجرا گردید

همچنین در راستای اجرای طرح هدفمندی یارانه‌ها بستر ایجاد اشتغال یکی از اهداف اصلی دولت بوده که با توجه به اجرای این طرح که از کارایی خوبی برخوردار نبوده در این زمینه موفق نبوده است.

همچنین تقویت عملکرد دولت یکی از بسترهای مهمی بوده که باید در اجرای طرح هدفمندی یارانه‌ها مد نظر بوده که می‌تواند نتایج مطلوبتری را بر جای بگذارد. به هر حال، آمادگی اقتصاد جهت اجرای طرح‌های تحول اقتصادی به ویژه طرح هدفمندی یارانه‌ها با دشواری‌هایی همراه است که با لحاظ نمودن آثار مثبت آن بسترهای لازم را به تدریج فراهم نمود

نتیجه‌گیری پژوهش:

با توجه به مطالعات انجام شده در زمینه طرح هدفمندی یارانه‌ها، از ابعاد مختلف مورد بررسی قرار گرفته شد که آثار رفاهی و رضایت مردم از سیاست‌های طرح هدفمندی یارانه‌ها نشان داده شد سیاست‌گذاران با پرداخت یارانه سرانه درآمد جاری مصرف کنندگان را افزایش می‌دهد و وضعیت هر فرد بهبود می‌یابد ولی این مقدار نمی‌تواند به طور کامل زیان هر فرد را جبران کند و همچنین در شهر ارومیه رضایت مردم نشان داده شد که در زمینه اجرای طرح هدفمندی یارانه‌ها دست نیافته است. و مردم از اجرای طرح هدفمندی یارانه‌ها رضایت ندارند. همچنین در تحقیق دیگری بحث میزان رضایت خانواده‌ها از این طرح در حد متوسطی می‌باشد. داده‌ها حاکی از نارضایتی طبقه متوسط و بالای جامعه از این طرح و رضایت طبقه پایین جامعه می‌باشد. و همچنین تاثیر طرح هدفمندی یارانه‌ها بر محیط زیست مورد بررسی قرار گرفته شده که با توجه به مطالعات گذشته، می‌توان نتیجه گرفت که طرح هدفمندی یارانه‌ها بر حفظ محیط زیست تاثیر مثبتی داشته است. و دلیل آن نیز مصرف بهینه سوخت در کشور می‌باشد. با توجه به حمایت دولت از طرح مورد نظر، امور جاری کشور را با توجه به این طرح تسهیل نموده است. همچنین تاثیر اجرای طرح هدفمندی یارانه‌ها بر سلامت کشور را با توجه به مطالعات گذشته به این صورت بیان نمود که در برخی از روستاها با اجرای این طرح مساله سلامت کیفیت بیشتری را پیدا نموده است. اما در برخی از شهرها تحقیق انجام شده است مساله اینکه یارانه مورد نظری را به افراد واجد شرایط پرداخت می‌نمایند از میزان تورم ایجاد شده خیلی کمتر می‌باشد و همین موضوع از بین رفتن کیفیت خوراک و سلامت غذایی افراد می‌گردد و در نتیجه سلامت کشور در حال افول می‌باشد. با توجه به اجرای طرح هدفمندی یارانه‌ها، اما تاکنون خیلی از مواردی را که دولت وظیفه داشته که بهبود ببخشد مانند سیستم حمل و نقل شهری و بین شهری، این کار را کامل ننموده و هنوز ضعف‌هایی در ابعاد گوناگون وجود دارد. اما در برخی از روستا که تحقیق انجام شده است مردم با توجه به اجرای این طرح دسترسی آنها به برخی از موارد کشاورزی، کمیته امداد و بهزیستی بیشتر گردید. اما در حال حاضر بدلیل تورم بیش از حد که در این دو سال اخیر گریبان کشور گردید تمامی روستاییان نیز دچار مشکلات مدیدی از جمله افزایش هزینه تولید قرار گرفتند. با توجه به گذشت تقریباً ۱۰ سال از اجرای این طرح باور و اعتماد مردم از اجرای طرح هدفمندی یارانه‌ها بسیار کاهش یافته است که هدف اصلی اجرای طرح، رشد اقتصادی کشور بوده که با توجه به آمار و ارقام اعلام شده از طریق بانک مرکزی در حال حاضر کشور از لحاظ اقتصادی دچار تورم بسیار سنگین شده است به همین دلیل باور و اعتماد مردم نسبت به اجرای این طرح بسیار کاهش یافته است. همچنین اثرات فرهنگی اجرای طرح هدفمندی یارانه‌ها را با توجه به مطالعات انجام شده بیانگر این می‌باشد که در سال‌های اولیه اجرای این طرح، خیلی از افراد در روستاها دچار بیکاری اختیاری گردیدند. همین امر به نوعی تن پروری و فرار از کار در این خانواده‌ها ایجاد شود که از حیث اجتماعی و اقتصادی نگران کننده است. وابستگی به دولت نیز روحیه استقلال، تلاش، خلاقیت و کارآفرینی در مردم را تضعیف می‌نماید. بنابراین قبل از اجرای این طرح باید فرهنگی سازی مورد نیاز انجام می‌شد تا اثرات فرهنگی بهتری را در جامعه شاهد بودیم. همچنین با توجه به تورم ایجاد شده از اجرای این طرح در کشور افراد کمتر به مساله فرهنگی در جامعه توجه کردند. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که اجرای این طرح اثرات فرهنگی منفی را به دنبال داشته است. اثرات اجتماعی طرح هدفمندی یارانه‌ها را با توجه به مطالعات گذشته می‌توان بیان نمود که در دهستان آزادلو شهرستان گرمی تحقیقی که انجام شده نتایج بیانگر این می‌باشد که این طرح، افزایش درآمد و پس‌انداز روستاییان به خصوص

خانواده‌های پر جمعیت را در پی داشته است و همین امر باعث شده است که با دریافت مبلغ یارانه، در الگوی مصرف خانواده ها تغییراتی حاصل شده که خانواده را بیشتر به سمت استفاده از کالاهای غیر اساسی سوق داده است که همین امر آثار اجتماعی منفی را به دنبال داشته است. اما در برخی از روستاها چون مصرف کمتری در خصوص استفاده از حامل‌های انرژی دارند و دارای تعداد خانوار بالاتری نیز هستند. این عوامل باعث شده است که سطح رضایت اجتماعی در بین روستاییان افزایش پیدا نماید. همچنین، در روستاها افراد بدون درآمدی وجود دارند و لذا پرداخت یارانه نقدی باعث ایجاد درآمد مستمر و عزت نفس برای آنها شده است. بنابراین اجرای این طرح برای اقشار متوسط و ضعیف جامعه باعث رضایت اجتماعی می‌گردد و عدالت بیشتری در زمینه‌های مختلفی که شامل یارانه شده، می‌باشد. یکی از اهداف اصلی طرح هدفمندی یارانه‌ها توسعه پایدار می‌باشد که با اجرای این طرح الگوی مصرفی مردم دچار تغییرات مثبتی شده است و همین امر اصراف در جامعه کاهش یافته و فرهنگ درست مصرف کردن در کشور تغییر یافته است. برای رسیدن به توسعه پایدار نیاز به برنامه‌های جامع و فراگیر، به منظور مصرف بهینه منابع و حامل‌های انرژی بویژه منابع انرژی تجدیدناپذیر می‌باشد. با اجرای هدفمند کردن یارانه‌ها با کاهش مصرف بی رویه در کشور بوجود آمده است. می‌توان بیان نمود که مصرف بنزین، برق، گاز، نان و... به یک دوم تقلیل پیدا کرد. در این صورت نیز هزینه‌های دولت کاهش پیدا کرده و اقتصاد ایران نیز در مدت زمانی کوتاه فرآیند توسعه را طی خواهد کرد. بنابراین اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها به نفع اقتصاد ایران در زمینه توسعه پایدار است. همچنین به ارزیابی مدل عملکرد طرح هدفمندی یارانه‌ها به صورت کامل انجام شده است.

منابع و مراجع

- [۱] احمدی امیر مجردی غلامرضا بادسار محمد (۱۳۹۵). بررسی اثرات اقتصادی و اجتماعی قانون هدفمند کردن یارانه‌ها بر کیفیت زندگی خانوارهای روستایی شهرستان ارومیه. فصلنامه پژوهش‌های ترویج و آموزش کشاورزی ۴۳ سال نهم / شماره ۳
- [۲] اسلامی، س. (۱۳۸۲). چگونگی بهبود و توزیع یارانه‌های پرداختی کشور، تهران: انتشارات معاونت امور اقتصادی
- [۳] اسلامی، اندارگلی، صادقی، مجید، قنبری، حسین و علی محمدیخیزان (۱۳۹۱). آثار رفاهی نقدینه کردن یارانه‌های انرژی الکتریکی بر اقتصاد ایران"، نشریه پژوهش‌های رشد و توسعه پایدار، شماره ۲، صص ۳۹-۶۰
- [۴] اکبری، نعمتاله، نجارزادگان، مانده و لیلیا رفیعی (۱۳۹۰). تأثیر هدفمندی یارانه بنزین بر نخست شهری استانهای کشور"، مجموعه مقالات اولین کنفرانس اقتصاد شهری
- [۵] پوراحمد احمد مهدی علی، مهدیان بهنمیری معصومه (۱۳۹۴). تحلیل تاثیر اجرای طرح هدفمندی یارانه‌ها بر شاخص‌های سلامت شهری (سلامت تغذیه و امنیت غذایی) در منطقه‌های چهارگانه کلان شهر قم. نشریه: پژوهش‌های جغرافیای انسانی (پژوهش‌های جغرافیایی). دوره ۴۷، شماره ۳؛ از صفحه ۵۰۷ تا صفحه ۵۲۷.
- [۶] ترکرانی مجتبی؛ ایرج حق ندی؛ وفایی اعظم (۱۳۹۶). بررسی تأثیرات قانون هدفمندی یارانه‌ها بر ابعاد اقتصادی و اجتماعی زندگی خانواده‌های شهر خرم‌آباد. نشریه علمی دانش انتظامی لرستان مقاله ۱، دوره ۵، شماره ۲۰، زمستان ۱۳۹۶، صفحه ۱۶-۴۱
- [۷] جبل عاملی فرخنده یزدان گودرزی فراهانی (۱۳۹۲). تاثیر هدفمندی یارانه بر میزان تقاضای آب مصرفی شهری در قم. فصلنامه مدل‌سازی اقتصادی) سال هفتم، شماره «۲» پایپی، «۲۲» تابستان، ۱۳۹۲، صفحات (۱۰۱-۱۱۹)
- [۸] جلالیان حمید پاشازاده اصغر (۱۳۹۳). اثرات اقتصادی و اجتماعی پرداخت نقدی یارانه بر جامعه روستایی (مطالعه موردی: دهستان آزادلو شهرستان گرمی). مطالعات برنامه ریزی سکونتگاه‌های انسانی، شماره ۲۸، ۱۰۳-۱۲۱، ص
- [۹] خانی، حجت (۱۳۹۷). هدفمندی یارانه‌ها تاثیر آن بر اقتصاد مقاومتی در ایران، دومین کنفرانس ملی حسابداری-مدیریت و اقتصاد با رویکرد اشتغال پایدار و نقش آن در رشد صنعت، ملایر
- [۱۰] دانشمند، پروانه (۱۳۹۸). بررسی اثرات طرح هدفمندی یارانه‌ها بر معیشت مردم، ششمین کنفرانس بین المللی یافته‌های نوین علوم و تکنولوژی با محوریت علم در خدمت توسعه، تهران
- [۱۱] رجایی باغ سیایی، محمد و دارابی، بهمن و پالار، علی (۱۳۹۶). اجرای هدفمندی یارانه‌ها و سودآوری بانک‌ها. علمی- پژوهشی مطالعات اقتصادی کاربردی ایران سال سوم
- [۱۲] رنجبر، همایون، فطرس محمدحسین، کبیریان محمد (۱۳۹۳). تأثیر هدفمندی یارانه‌ها بر تغییرات معادل رفاه مصرف کننده در ایران فصلنامه علمی- پژوهشی مطالعات اقتصادی کاربردی ایران سال سوم، شماره ۱، ۹۱۴۹-۱۳۳:
- [۱۳] شاهویرن، سحر و باقرزاده هوشمندی، کمال، ۱۳۹۹، پیامدهای سوء مدیریت و تأثیر آن روی تورم و بی ثباتی بازار از زمان اجرای طرح هدفمندی یارانه‌ها، ششمین همایش ملی پژوهش‌های نوین در حوزه علوم انسانی، اقتصاد و حسابداری ایران، تهران
- [۱۴] صدر، محمدباقر (۱۳۹۷). اقتصاد ما، ترجمه محمد کاظم موسوی انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم.

- [۱۵] میرفردی، اصغر و دانش پذیر، هومان(۱۳۹۰). تأثیر هدفمندی یارانهها بر توسعه پایداری منابع انرژی (با تأکید بر مصرف منابع انرژی تجدیدناپذیر)، کنفرانس بین المللی جهاد اقتصادی، کرمان
- [۱۶] منصورفر غلامرضا، خلیلی لیلا(۱۳۹۳). سنجش رضایتمندی مردم از طرح هدفمندی یارانهها بر مبنای اهداف دولت. تابستان ۱۳۹۳، دوره ۲۲، شماره ۷۰؛ از صفحه ۱۳۹ تا صفحه ۱۶۰.
- [۱۷] میرمحمدعلی تجریشی، فاطمه و محمدی، تیمور و سالم، علی اصغر(۱۳۹۷). مطالعه تطبیقی مقیاس معادل خانوارهای شهری ایران قبل و بعد از اجرای طرح هدفمندی یارانهها
- [18] Allcott, H, et al. 2015. "Tagging and Targeting of Energy Eciency Subsidies", *American Economic Review* 105(5), May 2015, 187–91. ©2015, American Economic Association
- [19] Benefits of Downward Earnings Management and Political Connection: Evidence from Government Subsidy and Market Pricing Haiyan Jianga,*, Yuanyuan Hub, Honghui Zhanga, Donghua Zhou
- [20] Chu YeongLima, Jiwei Wangb,*, Cheng (Colin) Zeng(2018). China's "Mercantilist" Government Subsidies, the Cost of Debt and Firm Performance. *Journal of Banking and Finance* 86(2018)37–52
- [21] Hossaini- Yekani, S, A. (2011). Investigating the effects of targeting subsidies on macroeconomics variables of agricultural sector in Iran. *African Journal of Agricultural Research*, 6(2): 382391-.
- [22] Lu, S., Lin, Y. T., Vikse, J. H., & Huang, C.C. (2013). Effectiveness of social welfare programmes on poverty reduction and income inequality in China. *Journal of Asian Public Policy*, 6(3): 277291-, Retrieved from: <http://dx.doi.org/10.10801751623/4.2013.850226>.
- [23] Zhang, et al. 2014. "Political Connections, Government Subsidies and Firm Financial Performance: Evidence from Renewable Energy Manufacturing in China", *Renewable Energy* 63, 330-336